

tystandens diktatur

innehåll

vinden	1
evig undran	3
ovala sken	4
vända bort blicken	8
för öfridens skull	10
ögonen blixtrar	11
"fy fan vilket ställe.."	13
nedklottrade skisser	16
främlingen	20
ryssjäntan	24
beslut	29
västlig vind	31
hämnden	34
flykten	35
vårt första hem	37
havens barn	44
ensamhetens ansikte	49
källaren	56
upptäckten	59
vinden vänder	65
spegelbilden	68
hennes blick	70

vinden

Vinden bildar svarta ränder i havsytan. Det blänker till när solen för en sekund tränger igenom molnen. Jag omsluts av vinden som bildar en osynlig mur mot omvärlden.

Jag hoppar försiktigt från sten till sten. Min gamla kropp flyger inte längre. Jag får en stark impuls att känna på vinden, dess bärkraft och styrka. Jag knäpper upp kavajen och för ut dess sidor med raka armar, som vingar. Lutar mig lätt framåt, lite till... lite till.

Ivrig av friheten lutar jag mig ytterligare en liten bit. Med tåspetsarna mot stenen låter jag vinden bära mig... jag förnimmer en annan tid för länge sedan...

Havet runt vår ö var Ibland rasande, ibland stilla och tyst. Som vi själva. Jag kunde sitta under björken vid södra stranden och se ut över vattenvidderna. Jag älskade sommarregnet som strilar över lövverken och stilla droppar ned i vattnet och i marken. När en regndroppe slår mot marken river den upp en moln av fina partiklar. Avfyras den i slagregn eller i hård vind kan den slå osynligt splitter ur stenarna på marken.

Ibland kändes det som om fåglarna bara sjöng för mig och att vågorna hade något meningsfullt att säga mig. Kanske något om tillvaron och om alltings sammanhang.

Jag gillade att vandra utefter den steniga stranden, se ut över vattnet och med blicken följa en segelskuta som stävade mot norr. Jag fantiserade över dess kurs, besättning, deras tankar.

Jag rodde ibland ut till en sten, eller snarare en bränning. Vid ett visst vattenstånd och lämplig vind från ost tornade sig det vita skummet högt och väldigt. Jag gillade att ro nära och känna de rasande vågorna intill mig. Det var spännande och skrämmande på samma gång. Mina tjut blev ett med det vrålände skummet.

Vår ö ligger en bit ut i fjärden tillsammans med ett tiotal andra öar. Några av öarna har en gång i tiden haft en bofast befolkning, fiskare, lotspersonal och säljägare, ett isolerat och hårt liv. Öarnas historia är ännu inte skriven även om självaste August Strindberg en gång i tiden stävade ut i den södra farleden och diktade några rader om Gävlebuktens rika blomsterflora.

Vi bodde där från tidigt femtiotal och långt fram i tiden. Samma dag som sommarlovet började åkte vi iväg. Vi tuffade ut genom den långa ån, förbi alla fartygen. Vi passerar den gamla fyren vid Fredrikskans och vidare ut mot öppna fjärden. Jag stod på däck och kände vinden i ansiktet, såg ut mot det öppna havet och blundade.

evig undran

Vattnets ljud är det första ljud vi möter när vi tumlade om i moderlivets ocean där bruset och kluckandet följer oss genom livet.

I havet skrevs tidiga frågor. Källor som med klart kallt vatten sprang direkt ur jordens djup var redan i artens stapplande barndom omgivnen av mystik. Var kom de ifrån? Vilka krafter rörde sig i djupet? Jorden pulsar, häver, sänker. Det sägs att om vi vill veta hur gammal jorden är måste vi betrakta ett rasande hav. Men i lugna kvällar kan dyningen läspa mot stranden som ett sovande barns andetag.

Havet kan tala lågmält och förmedla intryck till oss som vi inte vet att vi äger. Varendra droppe vatten som finns var med då vår planet föddes.

Det blir aldrig mer vatten, det blir heller aldrig mindre. Vattnet i en törstig flickas kupade hand kan en gång ha varit i Napoleons badkar.

Havet har alltid lockat till uppbrott och resor men också fruktan.

Lyftande, bärande men också fyllt av plågor och undergång.

I sjömäns berättelser i alla tider kränger redlösa fartyg omkring i sugande sjöhävningar. Det måste ha varit en märklig känsla som drev sjöfarare mot okända vattenvidder och eviga undran vad som kan finnas bortom horisonten.

Vi sprang iland, lyckliga över att slippa skola och läxor. Vi drog presenningar av jollar och ekor, vi plockade fram åror, master och hemmasydda segel, allt i flygande fläng.

Fram till midsommar var vi ensamma på ön, vi kunde fritt gå omkring över tomter och över stängsel, titta in genom fönster och välta omkull överfulla regntunnor.

När jag vaknade på morgnarna visste jag vindens styrka och riktning, bara genom att lyssna. När jag hörde motorljud visste jag vems båt det var. Utombordsmotorer började dyka upp; Penta, Johnson, Seagull, Evinrude...

Alla dessa ljud fanns i mitt huvud, jag var expert på motorljud. Vi tävlade när vi hörde en båt, blundade och rabblade upp vem det var. Vår båt hade en tändkulemotor, slitstark, krånglade aldrig. Inget ljud från en tändkula var den andra lik.

Ett par av båtarna i vår vik hade dieselmotorer, ljudet var annorlunda, mer dämpat. En klassisk Petterssonbåt fanns, lång och vacker i mahogny och med den typiska böjda bogformen. Båten var en fröjd för ögat, skärgårdens drottning.

ovala sken

Kajsa och hennes mamma var mest på ön av alla, från tidigt maj till sent september och bland hela året. Kajsa var ett år äldre, tuff och smart. Jag såg upp till henne, hon hade den där självklara attityden som jag saknade.

Lilian kunde med en mild smäktande stämma övertala de andra barnen för att vinna egna fördelar. Hon kunde småljuga med ett förföriskt leende på läpparna, men ibland vara klok som en orm eller oskyldig som en duva. Båda hennes föräldrar var döva och var en gång i tiden resande pantomiartister. På väggen i deras vardagsrum fanns ett gammalt fotografi med dem tillsammans med Brazil Jack, violinisten,

gycklaren. De poserar allvarligt i en vägkorsning någonstans på landsbygden.

När jag någon gång var i det stumma hemmet kunde jag inte slita blicken från det gamla fotografiet. För mig var det en titthål till en annan avlägsen värld jag anade fanns.

Lilian tog ut hemmets tystnad med överfall mot sin omgivning. Hon hade en benägenhet att få oväntade och våldsamma utbrott. Hon växlade mellan närmanden och förnäm distans och krävde dessutom att vi andra skulle följa med i hennes svallande utflykter.

En gång bestämde hon sig för att plåga en av de besökande småkillarna som då och då uppenbarade sig på ön. Hon tog sikte på en figur som rörde sig längre bort vid strandkanten. Det var kallt och blåsigt och hon var på ett uselt humör. Lilians uppenbarelse gav honom onda aningar och han kryper ihop och trycker sig mot bryggkanten. Lilian ställer sig framför honom med händerna intryckt i midjan. Trummar med ena foten i gruset.

– Va kommer du ifrån...? Hon spänner ögonen i pojken.

Han är påfallande kortväxt och med de alltför stora byxorna förstärker intrycket. Han ser ömsom på Lilian och på mig.

– Nå...? Lilian tar ett steg fram.

– F-från stan... stammar han fram knappt hörbart.

Pojken står ännu blick stilla fastnaglad vid bryggkanten. Lilian måttar ett slag och drämmer till honom rakt över kinden. Pojken faller kvidande till marken och för handen mot kinden. I fallet rispar han sig på bryggans järnbultar och som en efterrätt bildas små röda linjer på hans rygg.

– Så går det när man springer här och kaxar!

Lilian skvätter för säkerhets skull en skopa blött krus över den liggande pojken. Pojken ser vädjande på mig, han har fortfarande handen på kinden och kravlar i gruset för att komma upp. Jag sparkar till honom över rygglutet så han faller igen. Jag ville ju visa Lilian den gentleman jag är. Han ligger kvidande blick stilla en stund men reser sig och springer, fortfarande med handen över kinden.

Lilian anklagade mig ibland för att vara likgiltig och omänsklig vilket jag oftast svarade med att hon är efterhängsen och härsklysten. Hon kunde på en sekund falla ned vid mina fötter och gråtande be om ursäkt för att minuten senare återgå till sina känslomässiga vindbyar. Det var en cirkel som aldrig bröts, vi levde sida vid sida i en slags hetsig dans. Kajsa hatade Lilians beräknande sätt och talade vitt och brett om hennes falskspel. De hade båda sina trogna anhängare bland oss andra. Det bildades två löst sammansatta grupper. En och annan av oss rörde sig lite hursomhelst mellan dem.

Men Kajsa drog sig ibland undan. Hon kunde plötsligt utan ett ord ge sig iväg. Hon försvann som om hon behövde hämta luft, eller så blev hon uttråkad och fann vår närvaro barnslig. Hennes smarta självklara attityd gick hand i hand med en högdragen gåtfullhet, två oförenliga motsatser som hon utan förvarning pendlade mellan.

En kväll i augustimörkret sitter hon på bryggan och läster som hon ofta gjorde på kvällarna. Hon sitter tillbakalutad med boken framför sig. Hon är fångad av intriger och handlingar, hon varken ser eller hör. För henne är boken, dess människor och liv det enda som existerade.

Kvällen är lugn och stilla, en svag vind krusar vattenytan och för med sig ljudet från en fiskebåt som stävar i dyningen, Eggegrunds fyr lyser då och då upp himlen med svepande ovala sken. Ejdrar och doppingar simmar vid strandkanten...

Det prasslar plötsligt till i buskarna längre bort. Kajsa rycker till, boken faller i vattnet. Hon reser sig och tar instinktivt skydd bakom bordet. Hukande spanar hon bort i mörkret. I dunklet ser hon en figur vagt avtecknar sig längre bort. Rörelserna är ryckiga, famlande nästan raglande.

Ytterligare en skuggfigur skymtar. Rör sig annorlunda, långsamt och hukande och Kajsa förstår att det är en kvinna som rör sig på stranden. Kajsa ser plötsligt hur skuggfiguren måttar ett slag rakt över kvinnans ansikte som faller i det dyblöta gruset. I samma ögonblick anar Kajsa konturerna av hennes ansikte. Kajsa reser sig, tar några steg åt sidan, söker fixera blicken, ser ansiktet, först vagt, så tydligare ....., det är mamma!

Hon får att få ytterligare ett slag, reser sig till hälften, faller igen och blir liggande blickstill, reser sig plötsligt och Kajsa ser hur sin egen mamma greppar en sten, måttar och slänger.

– Din jävel...väser hon.

Skuggfiguren rusar fram och tar tag i hennes huvud och trycker ned i vattnet, så upp igen, och ned, upp igen..., skuggfiguren står en stund som förstenad med hennes huvud mellan sina händer, släpper plötsligt taget och försvinner in i buskaget.

Kajsa sitter paralyserad oförmögen att röra sig. Det går sekunder eller minuter, kanske timmar. Slagen, snyftandet spelas om gång på gång inom henne. Hon reser sig och rusar fram efter stranden, snubblar över båtarnas förtöjningar. Mamma är borta! Utom sig av oro springer hon irrande fram och tillbaka i det taggiga buskaget, repar sig blodig, faller...

vända bort blicken

Kajsa blev alltmer sluten och grubblande, tystnad blev svaret på hennes frågor. Hon var nu mest hemma sittande håglöst vid köksfönstret.

Hennes mamma var undrande men lagade tålmodigt favoriträtter och

skaffade böcker. Kajsa petade i maten och böckerna öppnade hon inte ens. Den annars så slagfärdiga tonen var borta, hon yttrade sig bara när hon absolut måste. Hon slog ned blicken när hon såg mammas blåmärken som inte visade med en min vad som hänt. Vore det inte för mammas blåmärken skulle hon tro att det bara var en syn i en ond dröm.

Vi hade inte sett Kajsa på ett tag. Vi var visserligen mest för oss själva men hon hade lämnat ett tomrum efter sig. Vi saknade henne. Hon var rätt kul egentligen med sina infall och idéer. Vi började långsamt förstå att allt inte står rätt till, deras båt låg som vanligt vid stranden, det lyste i fönstren på kvällarna, men det var tyst och stilla, inget läsande på bryggan, inget badande, ingenting.

- Vi går dit, Åke drar ett bloss.

Vi såg henne skymta i fönstret. Hon tittade på oss men bara för att omedelbart vända bort blicken. Vi gick närmare, hon skymtade i fönstret, vi vinkade försiktigt men hon försvann i husets inre.

- Vad gör vi nu, hon verkar ju folkskygg.

Vi ser mot huset under tystnad.

- Vi knackar på, vi kan inte mer än bli utkastade... Åke mosar fimpen mot en sten.

Vi tog väluppfostrat av oss på fötterna och går in. Kajsa satt med ryggen mot oss. Rummet var pedantiskt städat, allt på sin plats. Hennes tjocka katt låg vid hennes fötter. Jag förvånades över hennes stora bokhylla, full med böcker och papper. Vi fick hallonsaft och skorpor.

Kajsa plockade med fingret i kjolfällan, Åke såg ned i golvet och jag placerade blicken ut genom fönstret. Hennes främmande sätt gjorde oss osäkra, det var inte Kajsa, det var någon annan.

– Vi..., ja vi ville hälsa på, har inte sett dig..., såg att du var hemma så vi..., mumlade jag.

Kajsa föste varsamt bort katten från sina fötter och reste sig sakta, nickade mot dörren. Utan ett ord passerade vi köket där jag skymtade hennes mammas sittande i dunklet.

Vi gick ned till stranden. Jag såg undrande på Kajsa som satt vänd ut mot fjärden. Sjöbrisen var envis och kylig. Längre ut på fjärden såg jag en bogserbåt med timmersläp långsamt glida mot fabriken som låg vid andra sidan bukten. Ur skorstenar bolmade vit rök, blandade sig med molnen, man visste inte vad som är rök och vad som var moln.

Hon började berätta vad som hänt den kvällen för tre veckor sedan. Berättade ibland ivrigt och forcerade, ibland långsamt och snyftande. Den senaste tidens tystnad och grubblande förbyttes nu i ett flöde av ord. Vi lyssnade med stigande förvåning men också med avsmak och ilska.

Det gick sakta upp för oss vad hon varit med om. Jag började förstå varför hon hållit sig undan, inte varit tillsammans med oss och med en röst som alltid var lite högre.

– Vem var det, hörde jag mig själv säga, vem...?

Hon kastade en sten i vattnet, i samma ögonblick den når vattenytan säger hon tyst;

– Egons farsa..., såg det...

– Va...?

Kajsa nickade, såg ner i gruset.

för öfridens skull

Egons pappa, ständigt behjälplig när något skulle fixas, någon brygga repareras eller båt tätas. Hans bokhylla var fylld med litteratur på svenska, engelska och tyska. Jag läste titel efter titel och gjorde ordrim efter böckernas namn. Staplade dem på varandra eller efter varandra. Skrev listor. Där fanns boken "Dödszell 2456" av Caryl Chessman. Han genomled sin utmätta tid i 4 322 dagar eller nästan 13 år innan dödsdomen blev brutal verklighet. Hans skarpa blick på bokomslaget fanns inom mig. Etsade sig på något sätt fast i mitt inre. Jag tyckte synd om honom i hans väntan på det oundvikliga och jag fantiserade över hans liv i cellen.

De få gånger jag varit hemma hos dem var på kalas för Egon eller hans syrra. Hans mamma ordnade och stod i. Bakade bullar och kakor, serverade saft. Vi var mer eller mindre tvingade att gå dit, "för öfridens skull".

Egon var tekniskt begåvad, han hade byggt en fullt fungerande ångmaskin, som han monterade i en båt han täljt i trä. Han var en särpling bland barnen och formbar som en barnsoldat. Tanterna på ön älskade honom. Han gillade inte segling eller pojklekar. Han var hellre försjunknen i senaste numret av Teknikmagasinet eller byggde med sitt Meccano. Hans lillasyster Inga-Lisa hade kolsvart toviggt hår som nutida hemmagjorda dreds och med sina mörka ögon var hon inte lik någon annan. Jag hörde ibland något viskande om "oäkting". Det fanns inga jämnåriga att leka med, hon följde så gott hon kunde de större flickorna.

De tog motvilligt emot henne men kunde vara elaka och grymma. Inga Lisa var mycket påhittig, vilket de andra flickorna inte var sen att utnyttja. Hon tvingades springa ärenden, stjäla pengar, sprit och cigaretter. Hon ville var till lags, vara omtyckt, tillhöra det sammanhang hon ännu inte funnit.

Hon var den på ön som jag aldrig riktigt fick fatt på. Hon svävade omkring. När jag tyckte mig fångat henne försvann hon. Förmodligen var hon min första kärlek.

ögonen blixtrar

Det började skymma, den kyliga sjöbrisen avtar och övergick i en behagligare kvällsbris. Mina tankar kretsade kring vad Kajsa berättat. Åke har inte sagt något på länge, ville nog bara sticka och strunta i alltihopa.

– Jag har tänkt, sa Kajsa, att ni ska hjälpa mig?

– Med vadå, Åke vaknar till, slå honom på käften och hålla sirap över honom, kanske dränka honom medan vi ändå håller på...

– Nåt ditåt.

Kajsa har fått tillbaka sin skärpa. Det var uppenbart att hon hade en plan. Hon lutade sig fram, sänkte rösten.

– Lyssna nu jävligt noga!

– Ni vet att han stäl som en korp på jobbet va...

Ja, vi visste att han stal vad han kom över till sina olika byggprojekt, cement, takplåt, virke, bränsle och allehanda verktyg. Hans brygga och

hus var till stor del byggd av stöldgods från fabriken och hans båt gick på fabriken diesel. Han grävde en grop, en tunnel, på ett obevakat ställe under stängslet som omgärdade fabriksområdet. Där lade han stöldgodset för att från utsidan hämta det vid ett senare tillfälle. Han nästan skröt om det.

– Vi ska tjalla, fixa ett stort avslöjande, han kommer att rasa ihop som en tom sopsäck i helvetet, hennes ansikte fick liv och ögonen blixtrar.

– Vi ska gå dit och leta reda på vad gropen vid staketet ligger, vi ska berätta, dom kan ta honom på bar gärning när han smyger omkring, smart va? Kajsa förnöjt.

– Vi får tjata till oss en resa till stan, borde gå, sen tar vi bussen till fabriken, vi följer staketet på utsidan och letar, hittar vi gropen blir resten enkelt.

Kajsa fortsatte, nu viskande och långsamt.

– I morgon börjar vi tjata om att åka till stan. Jag har lagt undan veckopengen för båtbiljetterna och buss. Vi tar med lite mat, alltid finns det väl något ni kan ta. Men kom ihåg, vi skall stanna en natt i stan. Vi sover i morsans lägenhet.

Kajsa reser sig, blir tyst och ser på oss, som om hon vill att hennes ord skall sjunka in i Åke och mig, hon ligger alltid steget före.

– Ni måste lägga upp nåt smart, ljuga ihop nåt för att få åka, annars går det inte och jag får göra allt själv, jag sticker vad än morsan säger...

Jag kände mig upprymd, men jag förstod att det blir problem med mamma. Hon hade varit trött på sista tiden, ansvaret hade vilat tungt på henne. Kanske ger det mig en möjlighet, hon slipper en unge ett tag.

För Åke var det annorlunda det kommer att bli ett blankt nej från början. Gud fader bestämmer där hemma.

”fy fan, vilket ställe...”

Vi klev ombord på den gamla turbåten Britt. Skepparen tröstade sig gärna med ett och annat glas under de långtråkiga färderna i den södra farleden förbi Leharen, Skräddarholmen och vidare mot stan. Hans son klippte biljetter och sköter landgången men var annars mest i fören och läser Rekordmagasinet. Båten var deras hem, vinter som sommar. Jag såg den ibland, i isande vinterkyla förtöjd i ån. Båten låg i skydd under bron med en presenning surrad över styrhytten.

Båten stampade i den ostliga vinden, det var dragigt och kallt. Den gamla tvåcylindriga tändkulan ruskade om i skrovet.

Vi var nästan ensamma ombord, det dåliga vädret har skrämt bort sommargäster och lediga stadsbor.

Jag började inse vad vi har framför oss, är inte lika optimistisk längre, undrade vad som kommer att hända. Kajsa satt tyst längre bort, följer en vattendroppe med fingret på det regnblöta fönstret. Åke var som väntat inte med. Han hade varit bra att ha, med sina motorkunskaper och sitt kluriga och tjuriga sätt. Han var klumpig och orörlig men kunde kompensera med en okuvlig vilja, om han ville förstås, annars gick det inte att få honom ur fläcken ens med vilda hästar.

Jag hade lyckats övertala mamma att åka. Hon gav mig sitt trötta medgivande utan allt för många frågor. Mina syskon däremot var mer besvärliga men jag aktade mig för att dela hemligheter med dem.

Efter någon timmes färd gick vi iland, vi vandrade mot busstorget.

Jag hade inte varit i stan på länge så jag överväldigades av alla människor, ljud från hamnen och från trafiken. Kajsa skyndade på stegen och jag hade fullt upp med att hinna med.

Massafabriken är stor och väldig, ja nästan skrämmande. Ur skorstenarna välldes rök som omedelbart lade sig vågrät i den starka vinden. Det mullrade och dånade från dess inre. Truckarnas avgaser stack i ögonen och långtradare lastade med timmer rev upp moln av damm. Jag hade aldrig varit så nära förut. Vi kunde se fabriken från vår ö, förrådiskt vackert upplyst på kvällen, men vid sydlig vind drev skräp in i vår vik som gjorde bad omöjligt.

– Fy fan vilket ställe, Kajsa sätter två fingrar i munnen och låtsas spy.

Vakten i grinden tittade nyfiket på oss när vi sneddade över bilparkeringen framför honom. Utom synhåll tog vi sikte på stängslet, rundar ett hörn längre bort och gick in i skogen som ligger tätt mot stängslet. Det var snårigt och besvärligt, vi blev blöta upp till knäna och myggen svärmade kring oss. Vattnet kring våra fötter var oljigt och gav ifrån sig en stinkande lukt. Efter att vi kämpat oss fram åtminstone ett par tre hundra meter vek stängslet av och går rakt ut i vattnet, gått och väl tio meter ut. Ingen chans för oss att ta sig ut och förbi.

– Vad gör vi nu? Jag tittade frågande på Kajsa.

Vi stod tysta och tittade ut mot vattnet. Stängslet går rakt ut i blindo, ingen grop, ingenting, bara vatten och vass. Det var sent på dagen och den kyliga sjöbrisen stannar upp ett ögonblick men tar återigen ny sats rakt mot oss. Jag drog jackan tätare omkring mig.

Jag såg Kajsa längre bort, hon sparkade i leran med den gula halsduken fladdrande kring halsen. Så försvann hon bakom vassen. Jag satte mig ned på en sten, vände mig om och såg fabriken bolmande gråsvarta rök avteckna sig mot himlen, jag kände en vag obehaglig lukt.

Jag plockade med min flaska choklad när Kajsa kom springande emot mig.

– Fan..., vilken smart jävel, kom!

Det var en tydlig grop i leran längre bort. Blålera och sand var uppskottat och gropen sträckte sig en bra bit in under stängslet. Sjögången hade gjort den osynlig från land. Här kunde han i skydd av vassen komma glidande med båten, lasta i stöldgodset, och åka samma väg tillbaka till ön på andra sidan fjärden.

– Lagg platsen på minnet och glöm den aldrig.

– Nu har vi viktiga saker att göra, nu skall vi in i de finare salongerna..., Kajsa förnöjsamt.

Vi slog oss ned och tog några klunkar choklad. Det har börjat skymma, vi är blöta, smutsiga och trötta.

Jag började känna mig illa till mods där jag sitter hungrig och fuktig, och vägen tillbaka, bara tanken gjorde mig trött, den var lång och besvärlig och terrängen oländig.

Kajsa pratade och planerar, och jag kände mig tappad i en skog vid en fabrik som spydde rök. Längtade efter min säng.

Kajsa satt på en sten en bit bort och ritade omsorgsfullt av platsen på en bit papper. Jag kom att tänka på boken jag läst om polarexpeditionen med André, han med luftballongen. Han antecknade allt han såg i trots att han visste att expeditionen var dömd att misslyckas. Kvarlevorna hittades fyrtio år senare.

– Du vet att det här kommer att gå åt helvete va, vänder mig ilsket mot Kajsa.

– Nu får du fanimej skärpa dig, vi har ju hittat gropen...Kajsa vänder sig blixtnabbt mot mig.

– Vadå, vi skall tillbaka och prata med nån gubbe på fabriken, ordna nån träff i träsket med dom och aset, du knäpper med fingrarna så är det klart, va? Jag sparkade till chokladflaskan som går i bitar.

Kajsa stod stum, stirrande på mig, dolde ansiktet i händerna.

– Du fattar ju ingenting, säger hon snyftande ..... du är en jävla morsgris...

Nu stod hon inte emot längre, tårarna välldes fram, såg tomt framför sig.

Jag gick fram till henne.

- Förlåt, var inte meningen..., orden... liksom ... gled..

– Det börjar bil sent... Hon reste sig.

– Vi sticker... Hon pular ned papperslappen i fickan.

nedklottrade skisser

Trötta och smutsiga kom vi till Kajsas mammas lägenhet. Kajsa somnade direkt i soffan och jag låg vaken, tänkte på vad som hänt, fabriken, smutsen, stängslet. Någonstans i mitt inre kom tankarna på Egon. Han är visserligen lite underlig och inte min bästa kompis, men helt oskyldig. Det är synd om honom egentligen, tänk om hans pappa åker i fängelset. Jag kände tvivel och oro, men tröttheten tog överhanden. Jag drog täcket tätare över mig.

Morgonen därpå satt vi tysta på bussen tillbaka till fabriken. Jag hade sovit dåligt och ville sticka ifrån alltsammans, men Kajsa drog mig i armen, skyndade på stegen.

Vakten tittade förvånat på oss när vi stegade in i den lilla vaktkuren.
Kajsa gick direkt fram till bordet där han satt;

– Jo..., vi vill tala om att det stjäls saker... här... tas saker...

Vakten tittade förvånat upp.

– Här får ni inte vara, det är förbjudet för barn..., pekar på en skylt.

Han har bolagets märke på skjortan, framför honom låg en gigantisk nyckelknippa och på bordet stod en svart bakelittlefon, det låg flottiga papperslappar med allehanda noteringar.

Han tog en slurk kaffe och lutade sig fram från sin upphöjda plats. I den långtråkiga tillvaron väcks en nyfikenhet till liv, vad var det hon sa egentligen. Han såg på oss, nästan vänligt.

– Stjäls saker, hur då...här?

– Det finns ett hål under staketet och där lägger man färg å sånt, säger Kajsa forcerande och fortsätter,

– Sen åker man dit och tar det från utsidan och åker iväg... med båten...

Kajsa tog upp papperslappen med de nedklottrade blyertsskisserna föste undan kaffekoppen och lade den på bordet. Darret på rösten var borta och hon blir allt mer säker, hennes plan började ta form.

– Här är gropen, säger hon tyst, pekar på papperet,

– I vassen, vi har varit där och sett den, han och jag..., tittar på mig.

– Och vem stjal då...

Han tog av sig glasögonen, rättade till kepsen och såg på barnen. Det verkar ju inte vara dom som ställer till jäkelskap vid timmerrännan, eller sitter och tjuvröker bakom pisskuren.

Det bankade plötsligt på fönstret. Ett ilsket ansikte uppenbarade sig.

– Fan, kan du öppna grinden va, vi har inte hela dan på oss!

– Öhh, ja visst, förlåt, han trycker på en knapp på bordet och grinden far upp. En truck dånar in mot fabriken inre. Grinden far igen med en smäll.

– Men vem tar färgen då? Upprepar han retfullt, trummar med fingrarna och lutar sig framåt, vill liksom skynda på svaret.

– Inte..., inte bara färg..., Torsten Arvidsson... är det...

Nu är de sagt. Hon kände hur hjärtat bankar, hon sätter sig ned, sväljer, inte visa...

– Torsten... Arvidsson...?

Han sitter tyst en stund. Han känner ingen Torsten Arvidsson vad han minns, men fabriken har hundratals anställda, de är bara en samling anonyma ansikten som passerar honom varje dag, år ut och år in. Ett hej här och en nick där, inte mer. Han öppnar och stänger grinden, ingen tar någon notis om honom.

– Vad jobbar han..., här hos oss?

– Med motorer å sånt, säger Kajsa, nån verkstad på eran fabrik...

Vakten vet att det stjäls, man tar ett paket skruvar eller en flaska terpentin, en bruk motorolja, sådana saker, men... ”åker iväg med hela båtlasten ...”

Kan det ligga något i vad ungarna säger, jäntan verkar ju klyftig...

– Men... hur vet ni det här?

– Hur kan ni veta att en Torsten någonting åker fram och tillbaka med en båt fullastad med grejer han tagit?

– Ni säger att han stjäls..., anklagar honom för nåt brottsligt... ganska allvarlig... det... bevisas..., han reser sig pekar med fingret mot oss.

– Han bor på våran ö, vi har sett, vi vet... hela hans hus är byggt av det... vi bor där...

Vakten började sakta ana att det kan ligga något i vad flickan säger.

Ungarna verkar ju ivriga, särskilt den där jäntan.

Han vet inte riktigt vad han skall göra, han tar ju faktiskt själv hem ett och annat block och pennor till barnbarnen, inga större grejer. Han förstår att det jäntan pratar om är mer än så. Kanske inte så dumt ändå att prata med Jansson, kanske är bra tänker han, bra för mig. Han har suttit i den här kuren i över tjugo år och det vore på tiden att göra något mer betydelsefullt, tänk om en hel liga ...

– Jaha..., hm, jag ska... vänta ett tag..., han skriver något på en lapp reser sig, lämnar kuren,

– Vänta här...

Vi sitter ensamma. Kajsa drar i min arm,

– Nu sticker vi, viskar hon, nu vet han..., men fort ... kom...

Vi sprang över parkeringen, sneddade över fabriksområdets halvvisna rabatter, till busshållplatsen. Vi är utom synhåll. Vi ville för allt i världen inte att dom ska få reda på vilka vi är. Vi såg oss omkring, ingen syntes till.

Vi kom nätt och jämt ombord på turbåten. Förtöjningarna var lossade och skepparens son glodde ilsket på oss när vi kastades oss ombord. Det var lugnt och stilla på vattnet, luften var mild och skön. Äntligen är sommarvädret här, vinden har vänt och himlen molnfri. Vi lägger oss intill livbåten, Kajsa knuffar på mig och säger;

– Det är du och jag nu ..., men kom ihåg inte ett knyst!

Hon log mot mig, lutade sig mot mig och slöt ögonen. Jag kände värmen, hon är fin hon Kajsa...

främlingen

Egons mamma lyssnade artigt på de andra mammornas samtal. Hon lyssnade på den vardagliga tonen om barnen om vädret och vinden. Ibland fångade något i samtalet hennes intresse och hon möter en blick eller mening. Men bara för korta stunder.

Hon har anat en ogripbar spänning mellan hennes man och Kajsas mamma. Hon har grubblat i tysthet, legat vaken om nätterna när hon lyssnat på sin mans andetag. Gester och blickar har känts obefogade och konstlade. Hon har ibland märkt en undvikande tystnad mellan dem. Grubblerierna har tårt på hennes förmåga att skjilja på sina intryck och påhittade fantasier.

Hon står på bryggan ser ut över den mörka fjärden, vänder ansiktet mot den svaga brisen och låter vinden smeka hennes ansikte. Staden sken längre bort briserar upp mot himlen och bildar en blek ljusvägg mot den mörka himlen. En och annan mås cirklar nyfiket över henne. Hon vänder sig långsamt om, ser Kajsas och hennes mammas hus längre bort i skogsbrynet, deras båt sover vid bryggan. Hon känner åter de nedslagna blickarna, de svävande samtalen, tystheten och de konstlade artigheterna. Hon ser mot sitt eget hus, det slår henne plötsligt hur lika husen är. Väggarnas färg, bursprången har samma böjda form. Hon går längre ut på bryggan till den yttersta spetsen. Hennes ögon spelar på den båda husen. Fram och tillbaka fram och tillbaka.

Dagen efter har hon svårt att slita sig från kvällens tankar. De följer henne som en trånande längtande hund. Hon ser sin man vid stranden som vanligt med allehanda verktyg vid bältet. Så länge sedan vi stod i det lilla kapellet tänker hon. Hans uppvaktning övertygade henne om kärleken. Den kärlek hon trodde fanns och skulle finnas för henne. Samtalen och den dagliga närheten har kommit bort någonstans på vägen. Hon drar sig alltmer in i sin egen grotta, inte ens dynamit kan spränga henne fri.

Någon gång har hon känt en låga som flammade till, nuddat henne och berört henne djupt i själen. Den okände man som strandsatt besökte ön en gång. Hon förlorade sig i hans blick och stora varma händer. Hans genomblöta kläder hängde hon upp på tork över spisen. Gav honom mat och kaffe. Natten var mörk och iskall. Han såg på henne i dunklet och hon kände hans blick.

Hon följde honom tills han inte syntes längre, blev en prick på havet långt bort vid horisonten för att så småningom uppslukas av hav och himmel.

Kvällen är kall, den ljumma västliga vinden har nästan omärkt övergått till nordlig. Sommaren har ännu inte slagit ut i full blom.

Liljekonvaljerna täcker ön som en ljusgrön matta och längre bort sveper Eggegrund fyr sina sken som långa utsträckta händer.

Hon står på altanen. Ett stilla regn faller. Hon stiger ned och följer sakta stigen mot den norra delen av ön, där Kajsas mamma bor. Hon passerar den gamla kyrkogården, knappt märkbar under gräs och buskar. Hon nuddar en mossbevuxen minnessten, ser en vag inskription. Här finns gravar utan ruttnande kroppar. Många försvann i djupet långt bort, hundratals mil härifrån. Inga bleka lik spolades upp på stranden som det sista slutgiltiga beviset. De sjönk ned i havsbottens djupa skrevor och mot de beskedjor som bildar oceanernas väldiga djup. Men alla gravar har inte tomma kistor, här ligger offer från gångna tiders farsoter. Hon tvekar, stannar upp när hon skymtar deras hus. Hon vänder sig om, ser sig om. Hon står länge och låter regnet sippra ned över henne. Hon skymtar Kajsas mamma i fönstret, hon rör sig långsamt över rummet.

Hon knackar på, får en impuls att vända och fly men inser att allt är försent. Kajsa mamma öppnar, ser på henne, hennes ansiktuttryck avslöjar en stilla förvåning, hon följer med blicken hennes regnblöta kläder och gör en knapp märkbar gest in mot köket. Under tystnad går de in i den trånga hallen.

Kajsas mamma ser ut genom fönstret, vänder sig om;

- Vilket regn...måste vara...Hon tystnar ser på henne.

- Sätt dig, vill du ha the...?

Utan att invänta hennes svar går hon in i köket. Egons mamma hör hur vatten fyller en kastrull, det ljudet från spisen. Så fotstegen tillbaka. Hon sätter sig.

- Kajsa, är hon...?

- Kajsa är i stan med mormor, ganska skönt egentligen....., vara ensam, rå sig själv... men sen längtar man lite..

- Å du?

- Näe, dom är hemma..., mina blir jag väl aldrig av med...

Det visslar till från spisen, Kajsas mamma förvinner in i köket. Hon ser sig försiktigt om. Blicken sveper över rummet. Stannar upp vid bokhyllan. Ser igenkännande vid ett par boktitlar. Som vi har tänker hon eller har haft...? Kan det vara så att... Hon avbryts mitt i tanken av thekoppar som åker fram och en påse skorpor som hålls ut direkt på bordskivan.

- Varsågod, det är vad jag kan åstadkomma, dom har ju slagit igen affären i Bönan... förstår inte vad dom håller på med...

Under tystnad lyfter de i nästan komisk precision varsin kopp. Kajsas mamma stannar till mitt i rörelsen, sitter blickstillå några sekunder. Hon faller tillbaka i fåtöljen men reser sig plötsligt, ser ut genom det våta fönstret. Fixerar en regndroppe med blicken, ser hur den sakta rinner ned, i samma ögonblick den når fönsterblecket säger hon;

- Vad vill du egentligen...?

- Min man är pappa till Kajsa va..?

Egons mamma hör hur hennes ord kommer ur hennes mun som om hon inte har någon delaktighet i vad hon själv säger. Kajsas mamma står fortfarande blickstillå, rör inte en min. Ställer ifrån sig koppen. Hade det inte varit för det smattrande regnet skulle en kompakt tystnad fylla rummet. Sekunder blir evighetslånga.

- Ja...

Så kom den då, vissheten som hennes undermedvetna förgäves sökt meddela henne. Hon har värjt sig, vägrat att inse, kämpat emot.

- Har förstått, har vetat, har tänkt att, kanske inbillat..Hon ställer ifrån sig koppen, reser sig.

- Stanna, sätt dig... Kajsas mamma tar några steg fram och gör en knapp märkbar gest mot stolen.

- Men hur länge..?

- Några månader kanske, det var länge sedan...det blev inget, jag ville inget mer. Kajsa är fjorton nu..., inte så lätt alla gånger..man funderar ju...

- Min man har inte sagt ett ord, inte ett knyst, under alla år bara tyst..., inte ett ord...

- Vi träffades på jobbet, var ekonom på den tiden, bytte jobb sen...inte ens mamma vet, hon har slutat fråga...

De sitter tysta. Regnet smattrar allt hårdare mot det rostiga plåttaket. Ett blixtsken lyser för ett kort ögonblick upp den regnvåta marken utanför.

ryssjäntan

På öns norra udde knappt synlig finns ett litet hus inbäddad i skog av gran och tall. En och annan björk stretar sig envist upp ur den otillgängliga terrängen. Huset med sina falnande väggar och rangliga veranda såg ut som en skapelse av en drucken snickare. Familjen som bodde där kom ursprungligen från en by i norra norrland. Dom tillhörde en gång i tiden den skara människor som sökte lyckan i forna Sovjetunionen.

Efter den ryska revolutionen lockade den nya staten med goda levnadsförhållanden och arbete. Många hade ideologiska motiv och var ivriga att delta i den nya statens uppbyggnad när socialismens lyckorike skulle byggas. Men livet i det nya landet blev allt annat än vad de väntat sig. Deras drömmar om ett bättre liv krossades brutalt av regimens terror.

Familjen hade lyckats ta sig tillbaka till hemlandet efter en strapatsrik resa med oändliga tågresor, iskalla vandringar och en livsfarlig sjöresa över Östersjön. De upptäcktes av några fiskare drivande i ett vrakliknande flytetyg några sjömil öster om Eggegrund utmattade och hjälplösa.

Deras dotter kunde bara prata ryska. Vi såg henne ibland när vi nyfiket smög oss fram bakom de stora träden som bildade en mur runt deras tomt. Hon var äldre än oss och vi lockades av hennes begynnande former som vi skymtade under hennes linnekläder. Visst hade vi hört talas om "ryssen" men att ha livslevande så nära kittlade i magen och vi låg ofta bakom en ruttnande vedtrave och följde hennes rörelser. Om de vuxna på ön någon gång pratade om dem så var det i nedlåtande ordalag. Henriks pappa blev arg när de kom på tal;

– Ni skall hålla er ifrån ryssjäntan, jag vet nog vad dom går för..., å vad skall dom här å göra!

– Kirunaryssarna kan man inte lita på, väste han på fyllan.

Han förändrades och fick något svart i blicken. Jag hade en känsla av att hans oberäkneliga utfall var farliga och jag blev osäker och rädd i hans närhet. Åkes mamma, var inte sämre, hon förbjöd Åke och indirekt mig att ens närma oss den överväxta tomtten.

Det var något nytt jag inte kände igen. Något i tonen i de vuxnas sätt som jag inte hört förut. Jag tittade frågande på Åkes pappa och hans syrror men de sa inte ett ord. Jag blev besviken över deras stumhet och flackande blickar.

Åke och jag hivade oss upp till vårt gömställe på taket, plockade fram några fimpar. Vi satt tysta och såg bort mot ryssarnas tomt. Visst, de hade bott här några år men vi hade liksom inte märkt av dem tidigare. Dom var mest för sig själva och deltog aldrig i midsommarfirande eller andra tillställningar.

– Vi borde åka dit...

– Hur ska det ska gå till..., törs vi?

– Jag tycker det är piss att höra Henriks farsa domdera och skälla, vad har dom gjort honom egentligen, han är ett djävla skitfyllo!

– Vi rör dit...?

Vi var vana att springa kors och tvärs över tomgränser på ön. Vi nu var förbjudna att springa över ryssarnas tomt för att komma över sundet till nästa ö. Nu måste vi ro förbi för att komma dit.

– Oacceptabelt..., Åke drar ett bloss.

Vi hoppade ned i den regnvåta marken smyger oss ned till stranden. Ekan var halvfull med regnvatten. Öser tyst. Vi rodde försiktigt intill stranden i skydd av trädens skuggor och närmade oss sakta den halft raserade stenbryggan.

– Stor brygga, liten båt, flinar jag.

– ... Hemmagjord med en Penta på sju hästar, förlängd rigg. Åke tog som vanligt varje tillfälle att briljera med sina motorkunskaper.

Det lyste svagt i fönstren och allt var tyst. Vi rodde närmare och låg stilla bara några meter från stranden.

– Vad gör vi nu, viskar Åke.

Plötsligt öppnades dörren. Jag rycker till och såg oroligt på Åke. En figur avtecknade sig i dunklet och rörde sig i sakta mak ned mot bryggan. Hans rörelser var lugna nästan sävliga och han sätter sig ned på bryggkanten så fötterna nuddar vattenytan. Han ser åt vårt håll och vi förstår att vi är upptäckta. Han nickade mot oss, han ser snäll ut.

– Ni är ute och ror i kvällen ser jag, säger han med tydlig norrländsk dialekt.

– Ja, vi tittar förbi..., for det ur mig, känner hur löjligt det låter.

I samma ögonblick öppnades dörren och ytterligare två skuggor närmade sig bryggan. Flickan såg blygt ned i bryggplankorna och liksom gömmer sig bakom sin mamma.

– Vi har fått besök.

Pappan gör en gest mot oss och greppar förtampen som han försiktigt lägger runt en järnpållare. Ekan vrider runt i den svaga kvällsbrisen och lägger sig tillrätta långsides. Mamman log vänligt, såg nyfiket på oss. Hon är en späd kvinna med en många nummer för stor kappa runt den lilla kroppen och ett par bara fötter sticker ut nedtill. En vag samhörighetskänsla genomfor mig när jag såg hennes bara fötter. Jag hade heller aldrig skor.

– Det här är Astrid, säger hon.

Jag kände skammens rodnad när jag tänker på hur många gånger vi smugit i buskarna kring den tjejen och tapetserat omgivningen med hennes uppenbarelse. Jag kämpade frenetiskt med att hitta orden men inget vettigt kom över mina läppar.

Plötsligt hördes en knakande i buskarna längre bort. Astrid tog ett fastare grepp om sin mammas arm. Tre figurer avtecknade sig i mörkret. De rörde sig ryckigt och närmade sig.

– Jasså, det är här ni är! Åkes pappa ryter rakt ut i luften.

Bakom honom kom Henriks pappa. Åkes mamma och syrror skyndade till. Åke och jag satt som fastgjutna i ekan. Jag kände skam blandad med en stigande ilska. Jag fick den där välkända impulsen att skrika eller vifta in årbladet rakt in i hopen. Det kändes som om bröstet fylldes av segt hett bly, det spränger på inifrån, vill spränga sönder bröst och revben.

Åkes mamma steg fram.

– Försvinn härifrån! Skrek hon och gick resolut upp på bryggan och spände de svarta korpögonen i Åke och mig. Jag kände hur hatet omslöt mig och förenades i en obestämd känslorja för Astrid och hennes familj.

Henriks pappa, vände sig mot den lilla familjen, hytter med näven;

– Packa er här ifrån! Stick till Kiruna eller Lapphelvetet..., å ta med horungen!

Familjen backar, tog några steg bakåt. För ett ögonblick mötte jag Astrids blick. Vi har aldrig träffats men blicken sög till inom mig. Hennes pappa stannade till, såg ner i vattnet och stod blick stilla. Mamman tvärvände och rusar upp mot huset. Pappans nyss så vänliga anletsdrag blev trötta och resignerade. Efter många år av svårigheter har hans förmåga till motstånd mattats, där kraften och viljan fanns var nu bara tomhet.

Jag tog några årtag och vi gled ut från bryggan. Vi såg hur Åkes mamma gestikulerar inför den hukande pappan och Astrid som sprang upp och försvann i husets inre. Skammen var som en blöt filt över oss. Åke såg på mig med tomma uttryckslösa ögon. Vi skildes åt utan ett ord. Tystnaden förenade oss i en slags ordlös gemenskap. Jag smög hem och lade mig i sängen fullt påklädd. Jag sov inge vidare den natten.

beslut

De följande dagarna drog jag mig undan, var mest för mig själv. Jag kände skuldkänslorna sippra fram. Jag önskade att allt bara var en ond dröm, att jag skall vakna upp och allt är som förut, ingen fabrik, inget smygande, inget tjallande, ingenting...

Jag såg Egon sakta vandra på bryggan längre bort. Han såg åt mitt håll lyfte armen och vinkade försiktigt. Egon var blyg och inbunden och inget för yviga gester. Jag valde medvetet att inte se och vände ansiktet mot den kyliga nordanvinden.

Kajsa har jag inte sett till och Åke har med sin familj åkt iväg någonstans. Så är det ofta med den familjen, plötsligt är de borta.

Under middagen tittade mamma frågande på mig och jag kunde se oron i hennes trötta ögon. Jag får en plötslig lust att berätta. Efter maten klättrade jag upp på taket. Vår tillflyktsort.

Jag såg ut mot fjärden som ligger stor och väldig. Längre bort mot land kunde jag se Egons hus. Kanske blir dom av med huset, måste lämna allt, kanske åker Egons farsa i fängelset. Vad kommer då att hända med Egon och hans lillasyrra?

Jag lyfte försiktigt på en takpanna och plockade upp en fuktig cigarettfimp och drog några bloss. Ligger mig på rygg, vinden är kall och jag drar jackan tätare kring mig, måsarna stojade ovanför mig. Ju mer jag tänker förstår jag att hennes avsikter inte kommer att fungera. Det kommer att sluta åt helvete.

Jag kommer att rullas i fjädrar och tjära nedför backen bakom Molins hus. Vi måste fly, sticka från den här ön en gång för alla. Åke och Kajsa har snärjt mig med sina viljor och handlingar. Jag har bara låtit det ske och åkt med som ett viljelöst elände.

Sakta tog en plan form inom mig. Vi skall rymma, som Sigfrid Sieverts Mälarpirater. Men inte på Mälaren, på riktiga havet.

Måste övertyga Kajsa. Åke får bli kvar, han vet ju allt, han måste hålla tyst. Tankarna trötta mig och jag knölar ihop tröjan, lägger den under huvudet, vinden och måsarna tystnar...

...kan inte röra mig. Försöker lyfta armen men det går inte. Försöker resa mig men jag sitter fast. Det är kallt och fuktigt, jag fryser. Jag ser något gråblått omkring mig. Jag är omgiven av något diffust genomskinligt. Något rör sig utanför. Ser ut som en människa som kommer närmare och närmare. Jag försöker säga något men får inte fram ett ord. Kan inte röra munnen. Jag börjar sakta förstå att jag är infrusen i ett isblock. Människan kommer allt närmare och trycker sitt grinande ansiktet mot isen. Ser rakt in i mina ögon. Det enda jag ser tydligt är ögonen. Håret, hakan, kinderna, näsan är dolt av vågor som rör sig långsamt fram och tillbaka som under en vattenyta. Som drunknad. Men ögonen! De stirrar på mig allt intensivare. Jag försöker blunda men kan inte. Mina ögon förblir vidöppna. Jag skymtar en arm, en hand med en såg, en lång grovtanad issåg. Armen börjar såga. Jag ser de vassa tänderna fara fram och tillbaka rakt över mig, rakt över min hals. Jag hör det dova knastrande ljudet från klingan.

Jag skymtar en tatuering på armen. Skeppet! Det är Egons pappa. Hans ögon tycks komma närmare. Jag försöker skrika men ljudet går inåt och mina öron sprängs från insidan.

Jag försöker sätta händerna för ögonen men händerna ramlar av och blir sittande i isen ovanför mitt ansikte. Skräckslagen stirrar jag rakt in i mina egna blodiga isiga händer...

– Valle, kom ner! Va fan håller du på med..., sover du eller...

Det är Kajsas röst och jag vaknar långsamt upp. Fukten, skräcken, isen och ögonen dröjer sig kvar och jag har svårt att hålla balansen på de regnvåta taket. Jag tappar fotfästet, glider en bit över takpannorna, får i sista stund tag i brandstegen och lyckas mödosamt resa mig upp på knäna. Sitter en stund stilla. Jag hör hur vinden och måsarna långsamt återvänder och jag blir medveten om fabriken, smygandet, om Kajsa, om Åke...

Jag klättrar mödosamt ned.

Kajsa är självsäker och stursk och visade inga tecken på tvivel. Hon verkar fast besluten att fortsätta sin plan, har heller inte väntat mig annat.

– Du ser risig ut...

– Äh...

– Vi måste prata, nu på en gång... Jag tar ett djupt andetag.

västlig vind

Kajsa sitter tyst och ser frågande på mig. Mina ord har överrumplat henne fullständigt. Jag känner mig lättad, nästan glad...

– Men våra föräldrar... vad kommer de att säga..., hur...

– Vi måste, det kommer att ta hus i helsike här, det vet du...

- Snart kommer polisen och hämtar Egons farsa och vad skall vi säga till Egon ... dessutom är jag trött på den här ön...
- Men mat... och vad ska vi bo...
- Mat..., det ordnar sig..., vi sticker ut till Lövgrund och bor i Rudmanstorpet där..., borde vara tomt och öde..., brorsan har berättat att en gubbe som hette Rudman gömde sig där, hade slagit ihjäl någon i stan ..., jag har tänkt att ...
- Lövgrund..., ända dit..., har knappt varit där, hittar vi?
- Brorsan och jag har seglat ditåt..., visat mig..., jag vet vad grynnorna ligger..., men det måste vara sydlig eller västligt vind...
- Vi tar jollen, inväntar rätt vind och sen iväg..., får bli en kväll eller natt... måste vara mörkt...

Vi skiljs åt. Jag sover dåligt den natten. Tankarna slår mig gång på gång i ansiktet och jag vrider och vänder mig i sängen. Brorsan i slafen över mig blänger ilsket, lillbrorsan under suckar ljudligt men säger inget. Syrrorna på andra sidan brädväggen verkar sova, mamma och pappa mumlar i köket.

När jag vaknar går jag direkt ned till jollen, plötsligt står Kajsa intill mig...

- Lite grejor, säger hon och släpper en påse i backen.
- Fiskegrejer, boken... kläder...

Hon börjar gå men vänder sig om;

– På fredag sticker vi..., vi måste ha tag på Åke, han måste få veta, måste övertyga honom, han blir ju ensam med sanningen...

– Vet.

– Tjallar han, då är vi förlorade.

Henrik kommer släntrande.

– Va viskar ni om, hemligheter eller? Han ser retfullt på oss.

– Inget, Kajsa ser ned i vattnet.

– Morsan har hängt upp ett badminton nät, ska vi ta en match?

– Sport är det värsta jag vet.

– Munter stämning, har ni dålig vind eller? Henrik försvinner i tomma intet.

– Det blir knepigt att hålla det hemligt, Kajsa ser efter Henrik.

Onsdagen övergår till kväll och torsdagen släpar sig fram.

Till vår förvåning blir Åke inte särskilt överraskad.

– Visste väl att ni kokat ihop något...

– Ni hänger ju ihop hela tiden, har ni bildat klubb..., ska ni gifta er också...

hämnden

Egons pappa drack sällan. Kanske tyckte han att det var ovärdigt att halsa ölflaskor och föra meningslösa samtal. Han anade att det fanns någonting inom honom som pockade på uppmärksamhet och kanske ta överhanden. Något dunkelt djupt i hans inre.

Dysken översvämmande diskbänken och böckerna låg huller om buller. Bokhyllan ligger raserad och ett sönderrivet fotoalbum ligger slängd på golvet. Hon hade rasande rivit familjens fotoalbum i två delar slängt den vid hans fötter och ursinligt rivit ut böcker och vräkt bokhyllan över ända. Familjealbumet, som varsamt följt dem i livet, han stirrar på den söndertrasade pärmen, ett urrivet foto, handskrivna ord.

Barnen hade storögt förskräckta och rädda gömt sig bakom köksdörren. De hade aldrig sett sin mamma så uppgiven, besviken och rasande, sin pappa på hukande. Hon hade i rasande fart rafsats ihop det nödvändigaste och föst Egon och Inga-Lisa före sig ut genom dörren och ned till båten. Hon hade aldrig kört båten förut men körde i rasande fart över viken och ut på öppna regntunga fjärden.

Han drack ytterligare en klunk. Han grimaserar ovanför den starka smaken, tänder den hemrullade cigaretten och ser ned mot den tomma båtplatsen, de övergivna förtöjninglinorna, ett tappat plagg, en barnastövel skvalpade vid stranden.

Han slänger glaset rakt in i den öppna spisen. Han stirrar på de blöta ränderna som sprider sig över tegelstenarna. Han skymtar sin sin spegelbild i det dammiga köksfönstret. Vänder sig om och ser sina egna ögon. Han tar några steg bakåt. Kroppen som en gång i varit vältränad och spenstig är nu böjd och hopsjunkna, håret är grått och kinderna insjunkna, de mörka ringarna under ögonen ger nästan ett sjukligt intryck.

Kvällssolen bryter nätt och jämt igenom lövverket. Han föser undan grenar och kvistar, kliver över de sprängstenar som en gång bildat en väldig sammahållande sten.

De vassa stenarna repar röda linjer under hans bara fötter. Han rör sig ryckigt och flaxande, framåtlutad. Han får inte riktigt ordning på sin kropp. Det långa hårtestarna spretar åt alla håll och hans svettiga hårslingor skymmer sikten. Han för det åter och åter åt sidan med baksidan av handen. Han är anfådd av påfrestningen och hans hjärta bultar oregelbundet i hans bröst.

Han skymtar huset längre bort. Ser konturerna av Kajsas mamma på verandan. Hon rör sig långsamt över golvet, bär på något. Han ser en blomkruka som hon försiktigt placerar vid verandans trappa.

Han ser sig om, hans ögon sveper sakta över skogen och nedåt vattnet, stannar till ett ögonblick vid bryggan längre bort, han skymtar Kajsa i dunkelt, förstjunken i en bok sittande intill bryggkanten.

Han tar några steg fram ur buskaget, sätter foten medvetet tungt mot verandatrappan. Kajsas mamma rycker till, stirrar skräckslaget... han föser henne hårdhänt ned mot stranden.

flykten

Jag hade smusslat undan ett av pappas sjökort, kan vara bra att ha när vi närmar oss grynnorna som ligger nära ön. Vid hårt väder kan man se skummet yra högt och väldigt kring stenar och grund, en skrämmande syn för en landkrabba. Men inte för oss, vi kommer att glida förbi och få lä bakom ön. Om det är sydlig eller västlig vind förstås.

Fabriken på andra sidan fjärden lyser nästan vacker när vi tysta skjuter ut jollen. Jag drar upp duken och båten gör fart. I svag akterlig vind går vi mot Leharens sund, där finns skyttevärn och underjordiska gångar där vi lekt så många gånger. Nu är det på riktigt. Kajsa är blek och stilla. Långt bort sveper Eggegrunds fyr sina ovala sken mot horisonten. Vinden mojnar alltmer och vi gör inte mer än ett par knop. Limölandet glider sakta förbi oss om babord. Det är mörkt och natten är kylig.

Jag sveper jackan tätare omkring mig och Kajsa slumrar i fören. Vi har inte sagt någonting på länge. Långt bort lyser ett lastfartyg och en och annan mås flyger i cirklar.

– Vad tänker du på?

– Tjejerna som var pirater, har läst om, säger hon tyst.

– Dom hette Anne Bonny och Mary Read.

– Tjejer...?

– Dom klädde ut sig i killkläder och blev sjörövare, ingen märkte nåt..

– När de åkte fast och skulle avrättas var dom båda med barn och det blev uppskjutet, hur det gick sen vet man inte...

Kajsa drar filten tätare om sig ser ut i mörkret.

... plötsligt hörs ett piskrapp i seglet! Kajsa rycker till och tystnar tvärt. Jag tittar mot lovart. Vindkårar förvandlar vattenyta svart och mörka moln skenar över oss. Vinden slår mig rätt i ansiktet.

– Nordanvinenddjäven, ... jag kramar rorkulten...

Jag visste det, man kommer aldrig undan nordanvinden, den förföljer mig, letar upp mig vad jag än befinner mig. När jag blir gammal kommer jag att drömma mardrömmar om den. Gävlebukten och nordanvinden.

– Dra ner focken!

Kajsa tar spjörn och drar ned seglet, fastnar, faller med focken i famnen. Jag förstår direkt att vi inte kan gå till den nordliga viken utan måste ta oss till den skyddade södra sidan av ön.

Plötsligt tonar en vattenkaskad upp, bara ett par meter bort.

– Grynnorna, vi måste upp i vind..., skriker jag.

Jollen kränger och stampar. Avdriften är stark i sjögången, vi kan inte göra annat än att fortsätta kursen, att stagvända går inte.

Båten arbetar sig mödosamt fram genom brottsjöarna, reser sig nästan kapprakt upp för att störta ned och borra sig in i nästa framrullande våg. Sjön vräker in över oss.

Genomfrusen ser jag de rödbruna grynnorna skymta till i vågdalarna för att ögonblicket efter försvinna i ett virrvarr av vita och mörka bränningar.

Vi känner oss maktlösa och rädda. Vi kommer att slås sönder och samman mot stenarna. Vår flykt kommer att sluta i död och våra nära och kära kommer att lägga blommor i havet. Ingen kommer att hitta oss och ingen kommer att få veta vårt öde.

Vi kommer att ligga på havsbotten sida vid sida med alla de andra som förlit. Det sägs att det ligger 100 000 vrak på Östersjöns botten och att hela världar och tidsepoker kan läsas i djupet. Men vi vill inte dit. Inte nu.

Vi lyssnar på våra bultande hjärtan, ser vågskummet tona upp sig kring de farliga stenarna. Med bara ett par meter till godo smiter vi sakta förbi. Det ljusnar över hav och land när vi utmattade drar upp fören på den steniga stranden.

Jag lägger mig ned, Kajsa sitter på aktertoften. Jag ser mot sjön och förstår att vi haft tur. Men vi är i säkerhet och tröttheten tar överhanden. Måsarnas skrik och vindens sus försvinner långsamt bort...

vårt första hem

– Vakna, vi måste gömma jollen, lägga över ris å så...

Jag ser Kajsas ansikte över mig och jag förstår att jag sovit.

Vi bryter ris och kvistar lägger över jollen, slår om ett rep.

– Det finns en stig någonstans.

– Borde väl du veta...

Stigen är knappt synlig i den risiga granskogen. Jag vet att den slingrar sig till fångtorpet men inte mer.

Vi samlar ihop våra saker, ryggsäckar, påsar, sovsäckar, verktyg och linor. Jag vänder mig och ser ut mot havet en sista gång innan vi går in i den täta granskogen.

Efter gott och väl en timmes slitsamt traskande skymtar vi något framför oss. Vi är svettiga och hungriga, myggen svärmar omkring oss. En glänta tycks öppna sig.

– Där är det, måste vara..., Jag skyndar på stegen och springer den sista biten.

Dörren hänger på sned och rör sig sakta fram och tillbaka, ger mig en kuslig känsla. Jag sprakar upp den och tittar rakt in i ett svart hål. När ögonen vant sig i dunklet ser jag två britsar. På golvet ligger ett tjockt lager med barr, här har ingen varit på länge, den saken är klar.

– Behöver städas, Kajsa glittrar till.

Morgonen övergår till dag när vi fått ut allt barr och alla spindelnät. Vi slänger in våra ryggsäckar och påsar.

– Du får ta den högra, säger jag och pekar.

– Går väl inte att sova i..., syns ju... en massa krälände krypisar överallt... tänk om det finns ormar. Kajsa ryser.

– Du kan sova med mig..., orden bara kommer, överraskar mig, inte en chans att stoppa..., bara gled iväg, jag ser ned i jordgolvet.

Kajsa ser på mig en lång stund, ler nästan blygt.

– Känns ju tryggt..., jag menar..., om jag skulle bli rädd...

Det sprakande, knastrande och pipande ljudet från elden omfamnar mig, jag känner värmen stråla mot mina myggbitna kinder. Vi kokar spagetti och steker stångkorv, dricker vatten.

Vi förstår att det är kväll, Kajsa har glömt klockan, jag har ingen, har aldrig haft. Pappa har sagt att när solen står i söder är klockan tolv.

Hemma hos är det lyx att ha egen klocka, särskilt om man är barn.

Känner mig trött att inte ha, att inte få, inte köpa, ingenting.

Åke har en kikare, Henrik har ett kastspö, jag har ingenting. Jag vill ha ett mikroskop men pappa har bara ruskat på huvudet.

Uttröttade lägger vi oss och drar filtarna över oss. Vinden har mojnät, fåglarna har tystnat och allt blir stilla. Kajsa somnar direkt, jag lyssnar på hennes andhämtning en stund innan jag vänder ansiktet mot den hårda britsen.

Natten sänker sig över ön, ibland kallad österjöns pärla. Lövgrund har varit fiskares boplats sedan urminnes tider. Ännu finns ett par yrkesfiskare kvar som en rest från en svunnen tid. Ett sommarboende tar mer och mer överhanden och det lilla kapellet blir snart bara ett pittoreskt blickfång för tillfälliga besökare.

Men ännu har ön en stor obebyggd vildmark med gran och tallskog och havtornen breder ut sig på stränderna.

... jag ser en gestalt som rör sig i dunklet – som kravlar sig fram i bråten. Jag ser att det är en liten flicka, hon kryper på händer och knän bland skräp och krossat glas. Jag hör att hon gråter.

– Vad har hänt? Frågar jag.

– Jag letar efter pappa, men det är så lång väg över haven.

– Jag skall visa dig, vi skall hitta vägen. Jag tar hennes hand.

Hon vänder sig om. Jag ser till min förfäran att hon måste ha legat i vattnet i veckor. Ansiktet är helt upplöst och lemmarnas ruttnande svampiga kött håller på att falla bort från benen. Hennes lilla kropp är mörkblå av förruttnelse, som märken efter en vansinnig misshandel. Handen jag höll i lossnar från handleden. Hon försöker tala men för inte fram ett ljud, förmår bara vilset vackla mot mig...

Jag vaknar skrikande.

– Vakna, vakna, du måste vakna!

Mina skrik har väckt Kajsa och hon sitter skräckslagen spikrak i britsen. Jag är genomblöt av svett. Bilder och fragment av drömmen etsar sig envist kvar och jag reser mig upp för att bli fri. Kajsa håller mina händer och skriker.

– Du är vaken, det var bara en dröm! Vakna, drömmar är inte på riktigt!

Jag blir långsamt medveten om Kajsa, om kojan, om mörkret, om flykten. Snyftande berättar jag om drömmen, om flickan, om skräcken. Vi sitter tysta. Kajsa lägger sitt huvud i mitt knä, jag lutar mig mot väggen. Vi smyger in i sömnen som förrymda lägerfångar som söker sin tillflykt bland taggiga buskar, grymtande vildsvin och stormiga hav. Vi vaknar tidigt. Augustisolens tränger sig knappt genom den täta granskogen men lämnar en solbelyst fläck framför oss. Det är ännu kyligt. Ett svagt brusande hörs från den kvarvarande dyningen. Kajsa är tyst, sitter lutad mot en gran, petar i mossan. Jag letar i påsarna efter något ätbart och överränner en torr vetebulle.

– Vad skall vi göra...? Ska vi bara sitta här med dina fantasiplaner... ordnar sig liksom... Jag vill hem, vi åker på en gång, jag skiter i det här!

Kajsa rafsar åt sig kottar och pinnar, slänger, går iväg.

Flykten, stormen och rädslan de senaste dagarna har trängt undan oro och ångest. Nu väller den fram, går inte att stoppa, tar överhanden. Hon ser inom sig hur polisen hämtar Egons pappa och hur Egon och hans lillasyster blir hemlösa. Hon kommer att straffas hårt. Ingenting kommer att bli som förut och vad skall hon och hennes mamma ta vägen då?

– Nu får du väl skärpa dig, va fan håller du på med, en barnslig grinunge är vad du är... Jag förstod att du skulle fega, ska vi ställa oss på stranden och skrika ”kom och ta oss”, eller vad då...?

– Vi måste ju bort, det borde du veta som satt igång allting med fabriken och skvallret å så..., å skrik inte... Jag blänger ilsket på Kajsa.

Vi sitter tysta. Jag ser åt henne, ömheten kommer smygande. Vi har andra roller nu.

Jag kryper fram till henne, lutar mig mot hennes arm, hon trycker sig mot mig, jag känner värmen. Jag lägger min arm om henne och hon lutar sitt huvud mot min axel.

– Berätta mer om de där pirattjejerna.

– Du kan läsa själv, jag har boken... Hon sträcker sig mot en skrynkelig påse.

– Berätta... försöker jag...

– Den där Mary var från London. Hon fick gå i pojkkläder hela tiden för att hon skulle likna sin bror som dött på haven. Anne Bonny var från Irland någonstans. Dom kände inte varandra.

- Det var hennes pappa som ville låtsas att hon var pojkbarn till en släkting. Han ville inte ha någon flicka.
- Det var vilda tjejer. Inga dockor i spets och hårbånd att visa upp för slakten på söndagarna... eller pappas lilla flicka...
- Som du då... skojar... Jag tystnar tvärt när jag ser på Kajsa.
- Min pappa... han... Kajsa tystnar, ser ned i gruset.
- Vad är din pappa egentligen...?
- Han bor i Amerika, stack från mamma...

Kajsa plockar med en pinne, bryter den tvärs av och slänger den i det våta gräset. Vi sitter sida vid sida och allt är nästan tyst, det stilla brusset från dyningen ligger som en mjuk vägg omkring oss. Vinden och havet verkar långt borta men finns ändå runt omkring som en fuktig gräns mot hela världen.

- Längtar du inte efter honom?
- Man kan väl inte längta efter någon man inte känner.
- Till mamma säger jag aldrig att jag tänker på pappa. Då blir hon bara ledsen. Men på kvällarna tänker jag ofta...

... letade efter mina skridskor på vinden en gång, mina fula gamla djävla skridskor, alla har nya, mamma har aldrig pengar till någonting...

- På vinden stod en papplåda med en massa småböcker i.

Kajsa tar sig mödosamt upp benen, går in i kojan. Jag ser hur hon letar och rafsar bland filtarna. Slänger något till mig.

Jag fångar boken i luften. Vrider och vänder och öppnar den, låter sida efter sida bläddras fram mellan tummen och pekfingret.

- Sparbanksbok... pappa har en, känner igen. Gävleborgs Sparbank står det ju...

- Samma siffra, 306 kronor står det överallt., på alla sidor...måste väl vara till din mamma.

- Men från vem...?

- Pappor måste betala, det är från din pappa, måste vara...

Jag vrider och vänder på bladen och följer med fingret siffra efter siffra.

Kajsa tar bankboken, fixerar den med blicken, väger den i handen, bläddrar, läser mammas namn återigen.

- Jag visste att det var nåt djävla skumt, men var är han? Finns han egentligen...? Jag kan inte lita på mamma viskar hon. Hon har sagt att han reste bort när jag var liten...

Hon tystnar tvärt, står blickstill, ser upp bland träden. Hon vänder sig om, ser på mig, inte med den vanliga skarpa blicken, med en tom blick. Jag är inte ens säker på att hon ser mig.

- Mary Read var värst, en riktig tuffing, säger hon plötsligt. Det var en som försökte våldta henne en gång. Rasande dödade hon honom och slängde honom i havet...

Kajsa plockar fram en fimp, tänder med viss möda, drar några bloss, överräcker den till mig.

– Men i alla fall, Kajsa fortsätter. Hon får tillbaka sin iver och ögonen får liv igen.

– Mary Read dog i fängelset innan hon skulle föda barn. Vad som hände med den andre vet jag inte. Hon försvann bara, kanske utsläppt av någon som tyckte synd om henne. Jag tyckte i alla fall synd om henne.

- När levde dom egentligen?

– Längesedan, sjuttonhundratalet, det finns inga pirater nu.

- Fanns dom... på riktigt...?

- Vet inte... men ibland är sagor bättre än hela verkligheten...

havens barn

Vi går ut mot udden som ger fri sikt in mot det lilla fiskelägret längre bort. Där kan vi osedda spana in mot husen. Vid bryggan ligger en båt på tomgång, vi hör tändkulas långsamma metalliska klang poetiskt och starkt. Vi kan se avgasröken rytmiskt puffa mot himlen.

– En Atlas 46a, säger jag triumferande, hörs på ljudet...

– Äh..., en Bolinder 51a, hörs på klangen..., Kajsa retfullt.

– Suck...

– Ser du nån, verkar ju folktomt...

Kajsa tvärstannar plötsligt.

– Lyssna.

– Helikopter..., en helikopter... fort!

I samma ögonblick som vi kastar oss in i de taggiga havtornen dånar helikoptern fram över trädtopparna ovanför oss. Den sveper så lågt att jag kan se flygvapnets emblem på undersidan. Vi känner vinden från den väldiga propellen och ljudet är öronbedövande starkt. Den ligger stilla ett tag rakt över oss, gör ytterligare ett svep över viken men glider sen långsamt bort över land långt bort.

– Fan va nära, dom såg väl inget? Kajsa har fått tillbaka sitt rappa tonfall.

Vi ligger bland de taggiga havtornen i flera minuter för att förvissa oss om att helikoptern inte kommer tillbaka. Men den blir en surrande prick i horisonten för att slutligen försvinna.

Längst ut på udden kan vi se in mot viken och husen. De fåtaliga husen ligger tätt och det lilla kapellet som byggdes av öns fiskare en gång i tiden ligger vackert nära husen. Vid den lilla bryggan ligger några fiskebåtar tätt intill varandra. Vi går närmare, vi är nu bara ett hundratal meter från hamnen när en unge springer från ett av husen och ner mot bryggan. En gubbe blir synlig i en av båtarna, skriker till ungen som tvärstannar. Får väl inte vara på bryggan tänker jag. Fiskebåten lägger ut från bryggan och vänder mot oss. Sakta passerar den där vi ligger och trycker. Den ökar farten och försvinner ut mot öppna havet. Skepparen ser inte ens mot vårt håll. Vi lämnar stranden. Går in en bit i skogen och sätter oss på varsin sten. Kajsa plockar fram en fimp och drar några bloss ger den till mig.

- Dom vet nog att vi är på rymmen, säger hon, måste vara försiktiga...
- Nu vet vi hur det ser ut, vi smyger dit i natt, tar vad vi kommer över, finns en jordkällare utanför husen. Såg du, säger hon plötsligt.
- Bara dom inte har vakthundar..., hatar hundar...
- Fiskare har katter...
- Farsan hade en, hette Mozart...
- Är väl bara strömming i jordkällan...
- Eller strömmingssoppa, bä...
- Saltströmming och potatis...
- Ägg...
- Pannkaka...
- Böckling...
- Köttbullar..., Kajsa skiner upp...

Ordleken gör oss hungriga. Vi har bröd och smör och några konservburkar, räcker väl ett par dagar. Kaffe, en vattendunk, en kasse pilsner vi snott från Henriks pappa. Batteriradion vi lånat av Åke är obrukbar efter den stormiga överfarten.

Den andra dagen övergår till kväll och augustimörkret faller över oss. Från havet kan vi höra ett dovt dunkande från en båt på väg ut för nattens fiske. Myggen är besvärlig och vi tänder ett par stearinljus för att mildra deras attacker.

– Du vet väl att det finns spöken här!

- Men sluta!

– Läst om..., det är nån kärring som springer omkring när månen lyser. Jag undviker Kajsas blick. Hon springer på stigarna, badar ibland... i dammen... barn har försvunnit här, som aldrig hittats...

- Lägg av, är hon gengångare?

– Näe, gengångare kommer tillbaka från de döda, har kvar saker att göra på jorden. Irrar omkring i skuggan liksom, ofarliga...

– Verkar kusligt, Kajsa ser sig om.

– Ett tips, vill du slippa besök av gengångare ska du strö granbarr utanför huset, dom gillar inte stickor i fötterna.

– Jaha..., då vet jag...

En olustig känsla omsveper oss i mörkret, liksom smygande. Skogens alla ljud blir nära. Det är sent, det är svart och kallt. Spökvärlden känns kusligt mer verklig än verkligheten själv.

– Vi tar pilsner.

Jag rotar i påsen och hivar upp en flaska, ger till Kajsa. Jag slår av kapsylen på ytterligare en och slukar den på en minut.

– Kan du någon rolig historia?

– Äh, kan du räkna upp alla djur som börjar på B?

– Jag kan en, som pappa berättat för mig tusen gånger, vill du höra?
Kajsa lyser upp.

– Näe, kan inte bli värre...

– Du då ...?

– Kanske... vet inte.

Känner mig uppsluppen och glad, mina kinder är röda av upphetsning efter pilsnerdrickandet. Tomflaskorna hivar jag ut i skogen med ett rungande tjohej.

– Va är du för en, professor eller... Kajsa korkar fnissande upp ytterligare en flaska.

– Nåt ditåt..., säger jag tjurigt..., fast jag är den ende i världen jag vill känna ordentligt... om man är ensam har man bara sig själv, kommer inte undan ... som en spegel, man ser bara sig själv...

– Åh va...

Vi sitter tysta, elden har slocknat, glöder bara. Kajsa kryper upp intill mig, jag känner värmen. Jag trodde att när man blir kär så gör det ont ett tag, men sen gör det inte så ont längre. Men jag börjar förstå att det inte är så. Man känner nog som jag gör nu, en känsla som ökar på hela tiden.

Jag kramar henne hårdare, borrar in mitt huvud i hennes smutsiga jacka. Kajsa trycker sig än mer mot mig. Jag får lust att känna med handen innanför hennes kläder. Jag såg när hon tvättade sig igår. Såg en glimt av hennes vita kropp. Vi faller båda ned i britsen. Hon ligger intill mig. Hennes mun snuddar min kind, eller var det en kyss?

Min hand, som jag inte kan styra, lägger sig över hennes små bröst. Jag blundar, det är så det känns. Min andhämtning ökar på farten. Hon är nära men ändå så långt borta. Vad tycker hon, kanske att jag är barnslig och tafatt.

Vi ligger stilla och omslingrade. Jag hör hur Kajsa somnar, hennes såriga hand nuddar min kind. Jag lyssnar på hennes andetag, på vinden utanför, allt bleknar bort..

...jag förflyttas långsamt tillbaka till våren. I drömmen svävar jag över fjärden in mot stan och ser cirkusparaden av lastbilar, hästar, elefanter och lindansare.

Jag ansluter mig till den brokiga skaran av människor och djur, går med upp till grusplanen där tältet skall resas.

De livliga aktiviteterna förvandlar den ödsliga planen till ett gungande hav av människor, bilar, djur och karuseller. Jag tappar fotfästet och svindlar högt ovan jord. Karusellen för mig högre och högre upp bland molnen. Långt där nere ser jag att gropar grävs, tält rullas fram, allt under ivrigt tjoande och gestikulerande. Jag känner lukten från sågspån och stallspillning, hör bölanden, gnäggningar och rytanden, skymtade jag Brazil Jack? Jag ser en en vacker lindanserska. Hon ler och överlämnar ett programblad så mitt pojkhjärta slår volter.

Den stora tältduken hissas upp av åtminstone tio vuxna män. Det är en glimt av en annan värld där undersköna kvinnor och muskulösa trapetskonstnärer är exotiska flyttfåglar. Kanske arvtagare från gångna tiders gycklare, akrobater, häxmästare, narrar, magiker och rättslösa resande...

ensamhetens ansikte

Nästa dag regnar det. Den fjärde dagen på ön. Ett strilande regn som aldrig tycks sluta. Jag gillar sommarregn, men inte nu. Allt är blött.

Papperspåsarna ligger dyblöta i mossan. Kajsas jacka ligger som en blöt kram över en sten.

Jag ser upp mot himlen och gråheten är jämn och tjock, inte en chans till sol, inte en spricka i taket ovanför oss. Kajsa tittar blekt och oroligt mot mig. Hon fryser.

– Tar en tur...

– Nu? Kajsa ser förvånat på mig.

Jag går genom den snåriga skogen i gott och väl någon timme. Stranden är stenig och den hårda vinden ligger rakt in mot ön.

Jag hoppar upp på en sten och låter vågorna svalka mina såriga fötter. Östersjön, en av världens största innehav omgärdat av milslånga kuster och många nationaliteter. Trafiken ökar ständigt. Dygnet runt vandrar fartyg fram och åter med gifter ombord. En del av lasten försvinner i djupet. När enskilda, företag och nationer rusar åstad för att ta för sig innebär det en stöld av vår samtid, men också ett rov från framtiden.

Jag känner en svag rökdoft. Jag vänder ansiktet mot den svaga vinden ser upp mot talltopparna. Jag förstår att rökdoften inte kommer från fiskelägret och en diffus känsla av förvåning och undran tar tag i mig. Jag drar in luft och känner doften tydligare.

Jag skyndar på stegen men undviker instinktivt att trampa på kvistar och grenar. Jag halvsmyger vidare in emot ett snårigt parti med tall och gran. En och annan buske tränger sig envist upp i soldiset. Röken känns kraftigare och påminner mig om doften från granris.

Jag stannar bakom en stor mossbevuxen sten. Sitter blick stilla. Allt är tyst förutom en och annan fågel som nyfiket svävar över mig. Det är blött och jag känner hur fukten tränger igenom mina byxor.

Flygfån surrar runt mitt redan tidigare sönderstuckna ansikte. Jag reser mig och snubblar över ett vattendränkta kärr och vidare in i ett tätt buskage.

Längre bort skymtar jag en gräsbevuxen kulle och med en räddhågsen nyfikenhet tar jag mig hukande dit. Sitter en stund stilla för att hämta andan. Ålar mig sakta på magen upp mot kullens topp. Framför mig ser jag glöd som falnar och en rökpelare spikrakt mot himlen. I en öppen glänta skymtar jag något som liknar en halvfärdig koja med platt tak och små fönster likt en kajuta på en mindre båt. Kanske har den en gång varit det. Dörren hänger på glänt.

Jag stirrar häpet framför mig och för en impuls att vända och springa.

– Kom fram, var inte rädd!

Jag rycker till, trycker ansiktet i gräset, famlar i blötan...

– Jag har vänta på er... ni hade tur som klarade er i sjögången, jag såg er, de är många som fastnat för gott därute, ni hade en jäkla tur... blåste hårt...

Mannen kommer närmare och ser nyfiket på mig. Han har en sliten svart kavaj och minst lika slitna byxor. Han har grått tovigt hår och yvigt skägg. Hans grinande tänder skrämmer mig. Han ansikte är väderbitet och ett nät av rynkor rör sig fram och tillbaka.

Jag reser mig upp men får inte fram ett ord. Stirrar växelvis på mannen och på "huset".

– Du ser ut att behöva en kopp..., han gör en gest mot kojan.

I dunklet ser jag ett litet bord, en uppslagen bok. En kanna puttrar på ett spritkök. Väggarna är täckta av gulnande cirkusafficher. I ett hörn står en slags bössa lutad mot väggen. Jag snubblar nästan på en eldstad med små sotiga stenar runt.

Han slår upp kaffe, räcker till mig. Jag tvekar inför den svarta sörjan men jag tar försiktigt en klunk.

– Bor du här... här? Undslipper det mig...

– Ni då? Säger han utan att svara., vad gör ni... här...

– Vi har rymt, ett tag... vi...

– Jag har varit här några månader, avbryter han mig, på sätt och vis också på rymmen... Hans rynknät förflyttar sig rytmiskt över ansiktet.

– Jag jobbade på cirkus. Lejontämjaren tog min fru, hon var lindanserska, då stack jag. Kunde inte vara kvar, jag rev kontraktet mitt framför ögonen på direktör'n...

– Men... ända hit...?

Mannen greppar kaffemuggen, ser mot ett solbelyst hål i väggen, sitter tyst en stund, sveper det becksvarta innehållet.

– Jag gömde mig ett par veckor vid Gråberget, hade ingenstans att ta vägen, men där sprang det hela tiden fågelskådare så jag stal en eka... rodde på måfå mot öarna, hamnade här...

– Men mat å så...?

– Jag var knivkastare och prickskytt, ibland uppträdde jag som benrangel. I pauserna var jag trubadur och sjöng ryska sånger...var ibland minneskonstnär, har skakat hand med Charlie Rivals...

– Charlie... Riv...?

– ... och Brazil Jack... han hette egentligen Carl Max Alexander Rhodin...dog för några år sedan...

Jag ser på honom, hans ben har en märklig form. Den ena benet är hjulbent och det andra kobent. Jag kommer att tänka på den brasilianska fotbollspelaren Garincha, hans ben var böjda åt samma håll. Såg lustigt på planen men han gjorde många mål, snart kommer han till Sverige.

– Jag är hyggligt bra på att pricka sjöfåglar med bössan, jag har lyckats pricka fiskar med kniven, finns ett ställe längre bort där abborren ligger.

- Några gånger har jag lyckats klubba några harar, men det smakade inget vidare... inte utan salt...

- En gång rodde jag tvärs över fjärden till Skutskär hittade en affär och handlade ekan full, det tog ett dygn men jag överlevde, en lotsbåt kom och glodde men stack sen...

Den gamle mannen har inte pratat med någon människa på lång tid. Orden flödar ur honom och han gestikulerar som ett barn över att höra sin röst.

– Du vet, på leriga vägar och iskalla vagnar blir man med tiden bortglömd. Man sprattlar i sågspånen en stund, bugar och finns liksom inte mer...

Han ser ned i jordgolvet. Han ansikte blir plötsligt allvarligt, nästan sorgset, rutnätet av rynkor som hela tiden förflyttat sig stannar upp.

– När jag var barn... i St Petersburg på Sommarteatern där... var jobbigt... ryssarna gick först på teater sen när de festat i stan gick de till vårt skuggspel... till fyra fem på mornarna... jag var liten då...bara ett barn egentligen...

– Men någon måste väl sakna... undra...?

– Min fru var en mycket vacker kvinna. Hon hade fantastiska kläder, sidenklänning, spetshalsduk, band i håret. För att inte tala om händerna. Vackra händer gör en vacker kvinna ännu vackrare. Jag kände mig som en nybörjare i kärlek i hennes närhet... saknar mig... ingen saknar mig...

– Måste tillbaka, Kajsa hon..., väntar nog..

Den gamle mannen ser tyst på mig när jag vänder mot dörren, men så reser han sig plötsligt och rutnätet får åter liv.

– Kom och hälsa på... du hittar om du följer stranden sen upp vid stenröset och...

Jag hör honom knappt när jag omtumlad skyndar på stegen i dunklet. En gammal man, ensam, cirkusartist, lever på att skjuta fåglar och fisk. Tankarna far fram och tillbaka i mitt huvud. Men han var snäll och han var sorgsen. Hans åldrande spelande ansikte dröjer sig kvar på näthinnan när jag blöt och myggbiten snubblar mig igenom den snåriga skogen.

När jag kommer tillbaka ser jag Kajsa rota i påsar och väskor.

– På tiden, trodde du rymt... Kajsa blänger ilsket.

– Är redan på rymmen... jag träffade...

– Vi måste göra upp eld, jag fryser..., blött överallt.

Jag plockar den ena blöta kvisten efter den andra, lägger under en gran, famlar med tändstickorna. Tänder papper efter papper. Lyckas tills slut på fart på kvistarna. Kom att tänka på samernas eldkonst, hur de kunde få lågorna att brinna endast fyra centimeter högt, jämt som

en matta över en stor yta. Eller få lågorna att ställa sig som spjut mot himlen genom att ändra i bränslet.

Köttbullarna gör oss gott, värmen stiger sakta i våra kroppar. En annorlunda känsla omsluter mig. Jag undviker hennes blick och gårdagens känslor dröjer sig kvar.

Det regnar, det är kallt, vi är på rymmen, maten börjar ta slut och jag känner mig osäker och villrådig. Men vi har ett hem. Vårt första hem.

– Vi måste smyga oss dit och skaffa mer mat, måste bli mörkt först.
Säger Kajsa utan att se på mig.

– Vi tar med tången, källfan kan ju vara låst.

– Tur att jag har dig..., Kajsa viskande.

– Undrar hur Åke har det, om han sagt nåt...

– Tror inte, han är tjurig av sig.

Åkes envisa tjurighet var en protest mot föräldrarnas stränga gudstro, ett sätt för honom att överleva i en trång värld med Gud, bönemöten och pekpinningar. Åke var den av oss som lämnade ön först. Han var bara sexton när han rymde. Reste under sina föräldrars protester med en långtradare till Sydamerika. Där mönstrade han på och gick till sjöss. Han skyndade mot en annan värld och var inte länge på samma fartyg. Han sökte sig ständigt mot nya väderstreck och nya världsdelar. I land var han bara så länge han hade pengar. Han återvände aldrig till ön.

källaren

Dagen övergår i kväll och sensommarens mörker faller över vårt hem. Regnet har upphört men det droppar fortfarande från gran och tall. Marken är dyblöt. En och annan svala tittar fram och ger lite liv i skogen. En sydlig vind tar fart och känner på träd och buskar. Under tystnad når vi den norra stranden ett par hundra meter från fiskeläget. Bryggorna ligger öde. Båtarna har gett sig av för nattens fiske. Det lyser i fönstren och en ensam lykta kämpar för att ge ljus på en öde brygga. Den gamla klockstapeln avtecknar sig mot himlen. Vi smyger tyst över stenar och havtorn. Vi kommer närmare. Vi stannar bakom en svart sen, stor som ett hus. Vi står länge och kisar mot husen. Ingen människa syns till.

– Måste närmare, det ligger en båt upp och ned...

– Mm, källaren ligger med dörren från husen, va bra..., Kajsa darrar på rösten.

Vi kryper fram till båten, den har säkert legat på land i hundra år tänker jag när jag ser stjärnorna sippra genom den gistna bordläggningen.

Vi kan se källaren bara ett tiotal meter bort. Vi kan ännu inte se om dörren har lås. Jag kramar tången i fickan. Vi kryper närmare.

– Dörren är låst, fan! Kajsa rycker i min arm.

Hukande smyger vi mot källaren. Den har ett rejält hänglås. Vi ser rörelser i husfönstret. Vi står blickstill. Någon reser sig och försvinner i husets inre. En lintott rör sig vid bordet. En katt sover i fönstret.

Vi väntar en stund andedäktigt stilla. Inget händer. Jag plockar upp tången jag stulit i pappas verktygslåda. En helig låda. Jag inser direkt att jag inte kan kapa låsklaffarna.

Det får bli skruvarna i väggen som måste bort. Fan om jag haft en skruvmejsel. Jag får in en av tångens klor bakom järnet. Vrider och drar, inget händer. Vrider igen, en skruv rör sig men inte mer.

Kajsa står blickstill, håller utkik mot fönstren bara någon meter bort.

– Gångjärnen, kan man inte lyfta upp dörren på nåt sätt, Kajsa väser i mitt öra.

Plötsligt hör vi hur det rasslar till i huset intill. Dörren öppnas. Jag stelnar till och rycker i Kajsas arm. Vi har inte en chans att gömma oss. Ljuset från dörröppningen lyser mot jordkällaren, vi trycker på baksidan. Plötsligt stängs dörren.

Jag tittar försiktigt fram genom det regnblöta gräset och ser en katt framför mig, vit med spetsiga öron.

– Dom släppte ut en katt, viskar jag.

– Bara den inte jamar och skriker...

– Då stryper...

Jag slänger tången i gräset och känner på gångjärnen. Kanske kan vi med gemensamma krafter lyfta av dörren den vägen. Vi tar i och till vår förvåning släpper dörren och blir hängande i bara låset, rör sig lite fram och tillbaka. Ett svart hål gapar mot oss.

Källaren har hyllor runt om. I dunklet kan vi se, sylt, potatis, strömming, konservburkar, smör. Några flaskor hembränt sprit står på en hylla för sig.

– Fort!

Kajsa plockar upp en papperspåse ur fickan och börjar rafsna ned det hon kommer över. Jag plockar till mig en kaffeburk. Tar en vattendunk, men den blir för tung. Släpper den med en duns i jordgolvet.

– Sch, Kajsa blänger ilsket.

Hon slänger till mig en Konsumpåse som jag omedelbart fyller med potatis och en flaska hembränt.

– De räcker, vi måste sticka!

Jag snubblar över något mjukt. Kattdjäveln! Den stryker sig över mina ben och jamar högljutt. Jag sparkar till och den flyger mot källarens vägg. Men den återvänder direkt till sina nyvunna vänner.

– Vi springer...

Vi har nu inte tid att vara försiktiga utan springer förbi den gamla båten och vidare mot den stora stenen där vi nyss var. Med ryggen mot stenen står vi klistrade, andfådda av upphetsning. Men allt verkar lugnt. Ett jamande hörs plötsligt. Katten!

– Vänta..., Kajsa tar upp en strömming ur påsen.

Hon för den framför kattens nos. Slänger den allt vad hon orkar över gräset. Katten tokrusar efter.

– Fan, va smart..., jag boxar henne på armen.

– Förstår du väl..., strömmingen...

Vi traskar tillbaka i den blöta skogen. De taggiga snåren rispar sår på våra ben, det är becksvart och vi famlar i mörkret. Det är svårt att hitta och vi har tungt att bära. Vi är utmattade av anspänningen och flåsar

ljudligt. Efter någon timme skymtar vi kojan. Vi slänger oss på varsin brits.

upptäckten

Nästa dag är det varmt, den sjätte dagen. Vindstill. Getingar och andra flygfän surrar i luften. Jag kravlar mig ur britsen, ser Kajsa sittande lutad mot en gran.

– Knappt sovit en blund, hon ser trött på mig.

Anspänningen från gårdagens räd till jordkällaren har ersatts av uppgivenhet. Känner mig rädd och orolig.

– Tänker på mamma, tänker på henne hela tiden. Varför sa hon ingenting? Hon bara låtsades som ingenting hänt, jag såg ju.

Kajsa förstår att det måste finnas något bakom, något dunkelt hon inte fått veta. Något mamma inte berättat. Bilderna från kvällen på stranden spelas åter upp inom henne.

– Hon kanske vill skydda dig från något hemskt, försöker jag.

– Vi måste ha vatten, Kajsa sprakar till en tom vattenflaska.

– Vi har vatten i jollen... på stranden...

– Behöver tvätta mig..., vi går till dammen först, jag stinker... Kajsa för upp armen i luften, låtsasdofta i armhålan.

Den lilla dammen är täckt av näckrosblad. Solen sipprar ned genom lövverket likt en mästares målning. Kajsa tar av sig plagg efter plagg. Hon blir plötsligt medveten om mig, ler blygt. Hon glider sakta ned och hennes vita kropp ger kontrast mot de gröna näckrosbladen. En pirrande känsla tar tag i mig när jag ser henne med vattnet upp till magen.

– Kom lortgris, det är jätteskönt.

Jag går ned i det solljumma vattnet och låter det omsvepa min svettiga kropp. Humöret återvänder och min oro tynar sakta bort.

Vi sätter oss med vattnet upp till hakan. Min hand letar sig upp över hennes rygg. Min iver tar överhanden och jag drar henne intill mig. Kajsa vänder sig. Trycker sig emot mig. Träden, solen och vatten försvinner någonstans. Hon reser sig och jag lägger ansiktet mot hennes bara mage. Hon lägger huvudet mot min axel och pressar sin späda kropp mot mitt ansikte. Min hand nuddar vid hennes kropp eller i närheten, fast den aldrig gjort så tidigare. Jag känner hennes hjärta intill mig. Eller mitt. Vi faller i det ljumma vattnet. Kajsa reser sig plötsligt.

– Vi går... säger hon kort.

Under tystnad går vi ned långa vägen ned till stranden. Jollen ligger som vi lämnat den. Vi vräker bort riset som ligger över och tar upp vattendunken. Vi tar en par rejäla klunkar av det solvarma vattnet. Sätter oss på varsin sten. Soldiset glittrar över det lunga havet. Långt bort i fjärran går en lotsbåt ut för att leda ett fartyg in i de trånga passagerna mot stan. Fabriken på andra sidan fjärden, knappt synbar i diset ger ifrån sig en vit rökpelare som stiger mot himlen. Ett svagt kluckande hörs från stranden.

En båt glider plötsligt sakta fram från udden bakom oss. Den överraskar oss fullständigt. Kajsa drar mig i armen och vi hukar oss ned bakom den täta vassen. Försiktigt sträcker vi oss och ser en ganska stor båt med hängande fläckiga rödbruna segel. Den klinkbyggda gråbruna bordläggningen ser sliten ut. På däck syns ett par halv vuxna barn och en vuxen person står akterut vid rorkulten. Jag har inte sett den förut. De båtar jag en gång sett glömmar jag aldrig. Båten girar långsamt in mot stranden där klipporna sluttar rakt ned. En av barnen får knappt fotfäste på den branta klippan, halkar till men återfår fotfästet. Ett ankare åker i och vi hör dämpade röster. Seglen dunsar ned i däcket. Däcket är belamrat med allehanda saker, lådor, kokkärl och någon slags mekanisk utrustning. Allt är grådaskigt och svart och verkar slitet och kantstött. En kvinna uppenbarar sig och säger något. Kajsa och jag ligger tysta bakom vassen. De verkar främmande och jag nuddar vid tanken på de zigenarsällskap som brukar vistas i skogarna runt stan.

– Smugglare...

– Eller tattare viskar Kajsa..., måste vara.

– Dom åker efter kusterna och försöker få jobb i stugorna å så... bor i båtarna.

Jag har sett tavlor på vackra zigenarflickor med långt svart hår och stora örhängen av guld. Jag har sett filmer där dom spelade fiol. Polisen var dom i hämlarna hela tiden.

Båttattare delar upp kusterna mellan sig och har på så sätt sina egna områden. De hankar sig fram med att mot betalning utföra allehanda arbeten som att laga nät, slipa knivar, bygga bryggor, sådana saker.

Dom hade rykte om sig att kunna bota sjuka djur och att förutse vad de bästa fiskeplatserna fanns. De tjänade pengar på att spå i händer. De kunde dansa emellan ägg med förbundna ögon och balansera ett halmstrå på näsan.

De förutsade även framtiden genom att svepa in ett glas vatten i en duk, vände på glaset så allt blev blött, strök fingret över glaset. Det ljud som uppstod tolkades av dem inför hängivna åhörare. De bor och lever på båten och är ständigt på väg någonstans.

– Dom är snälla...dom har ett eget språk...

Vi förstår att dom inte är ute efter oss. Jag knuffar till Kajsa och vi reser oss.

Pojken på fördäck rycker till och blir stående. Pappan tränger sig förbi och hoppar i land. Hans dystra uppsyn lyser upp.

Men... jag trodde...

Han ser på oss, blir stående tyst en stund, gör en gest mot båten.

– Vi tänkte övernatta, blir hård vind...

– Bor ni här... här? Mannen ser upp mot den täta granskogen.

Vi står tysta fortfarande överrumplade över det plötsliga sällskapet. De två barnen som är påfallande lika varandra betraktar oss nyfiket. Pojken tittar underfundigt på Kajsa och ett försiktigt "hej" kommer över hans läppar. Kajsa besvarar visserligen hans hälsning men ser förläget ned i gruset. Flickan håller sig i bakgrunden. Hon har kolsvart hår nödtorftig instoppat under en gul sjal. Hennes långa grova kappa når henne till vaderna. Hon har stora örhängen. Jag kan inte släppa dem med blicken. Deras mamma uppenbarar sig intill oss. Hon är lång och stor och har en kofta knäppt över en svart lång solkig kjol. Hon ser vänlig ut.

– Men hej... finns det folk... bor någon här?

Hon har en oidentifierad brytning i tonen som gör mig osäker. Kanske är det finska, jag kom att tänka på Pligg-Lasse, skomakaren på Nygatan. Han som obehindrat kan prata fast han har käften full med skoppligg som han en efter en bankar i skosulorna.

– Det finns hus på andra sidan... några stycken... Jag undviker hennes blick.

– Vi behöver vatten säger hon nästan uppgivet. Hon ser sliten och trött ut.

De två syskonen verkar roade över det oväntade sällskapet. Efter flera veckor på sjön längtar de efter svängrum och frihet. Pojken kan knappt stå stilla. Går fram och tillbaka och slänger ständigt stenar i vattnet. Jag tar upp en flat sten och väger den i handen.

Singlar den rakt in i soldiset. Jag har tur, stenen gör fem sex hopp på vattenytan. Pojken blir stående. Han ser ut mot vattnet och han ser på mig. Jag kan inte undgå att se att han är imponerad. Våra blickar möts och som på en given signal är vi involverade i en livlig tävlan om vem som kan kasta flest hopp över det blanka vattnet. Av naturliga skäl är jag ganska överlägsen. Att "kasta smörgås" är en specialitet jag tränat på många gånger. För oss var det ingen barnslig lek utan fullaste allvar. Det handlade inte bara om att kasta utan också att hitta den rätta stenen med den rätta tyngden och formen. Vattenytan måste dessutom vara blank, det allra minsta krusning fick de mest ambitiösa kast att sluta som skrattretande magplask.

Jag undrar..., innan min tanke hunnit ta form hörs plötsligt kvistar brytas i snåren bakom oss.

Vi reser oss blixtnabbt, rusar mot jollen, vi hör en skarp röst;

– Jaså, det är här ni är... stanna!

Skräckslagna ser vi två personer framför oss. Vi trycker oss intill varandra och Kajsa trycker ansiktet mot min tröja liksom för att inte se. Jag får en impuls att springa.

– Ta det lugnt..., sätt er!

Den andre mannen kliver fram och tittar forskande på oss.

– Valle och Kajsa...?

– Ni har ställt till det..., vet ni att...

Hans röst får en mildare ton.

– Vet ni att man är väldigt oroliga...

Mannen sätter sig och tar fram någon sorts militärradio med långa antenner. Ser ut som metspön. Den är grön med hörlurar. Han vrider på rattar och det piper och knastrar. Han säger något i mikrofonen. Kajsa stirrar hålögt ned i gruset, får inte fram ett ord.

De två männen tittar på varandra;

– Vi måste tillbaka...

– Låt grejerna vara, vi hämtar sen...Mannen ser på mig, gör en gest mot stigen.

Vi går tysta på genom skogen. En av fiskarna vänder sig om då och då, frågar vad vi varit, vad vi levt av, men vi mäktar inte svara, eller så hör vi inte.

Vi passerar den lilla näckrosdammen. Där vi badade nyss. Jag möter Kajsas blick, den dröjer sig kvar. Hon tar min hand. Den är varm och sårig. Vid fiskeläget ligger en båt på tomgång. I ögonvrån ser jag att källarens dörr ännu hänger löst. Barnen tittar storögda och tysta. En mamma kommer med rykande choklad. I värmen.

Vi sitter tätt tryckta intill varandra i den stora fiskebåten. En av männen lägger en filt över våra ben, han ser snäll ut. Vi lämnar Lövgrund och båten rullar sakta i dyningen mot Bönan.

Jag får ingen ordning i mina tankar, en värld har fallit samman. Inom mig formar sig en annan värld, där jag ser mammas oroliga ansikte, pappas vrede och syskonens skärrade uppsyner.

Jag tittar upp över relingen, ser folk på bryggan. Skepparen slår av på farten och tändkulan saktar av. Måste vara en Bolindermaskin tänker jag. Jag ser den höga bryggkanten komma närmare framför mig. Jag flyr och förflyttar mig till en plats långt bort. Högt upp någonstans, där kan jag se utan att själv vara där.

Jag ser mamma komma springande. Pappa ställer sig på knä för att hjälpa mig ur båten. Ser allvarligt på mig. I ögonvrån ser jag Kajsas mamma. Ingen säger något.

Vi förs in i en taxi, jag har aldrig åkt i taxi förut.

vinden vänder

Åke har berättat allt om rymningen, om Egons pappas stölder och avslöjandet vid fabriken. Han förmådde inte berätta om Kajsa och hennes mamma om vad hon sett den där kvällen. Det är ännu en hemlighet. Ingenting har till det yttre förändrats. Egons familj bor kvar. Egons sitter med sitt Meccano i källaren och hans syrra går de övriga flickorna på nerverna, precis som vanligt.

Men på ett djupare plan växer en annan känsla fram, en känsla av delaktighet och skuld. Alla visste att Egons pappa själ, inte bara ett verktyg och en dunk diesel, utan hela båtlasten. Man har välvilligt tagit emot hans tjänster att laga en brygga eller bygga ut huset. Ett par av husen är helt byggda av stöldgods från fabriken. Även hos Åkes familj finns en veranda byggd av stulna bräder och takpapp.

Sommaren går mot sitt slut. Om någon vecka börjar skolan. Ett par av familjerna har redan lämnat ön. Luften känns kyligare och den envisa nordanvinden plöjer kårar i viken. Den tar sats på andra sidan ön, samlar sig och skjuter fart mot vår strand.

Vår ö har aldrig haft någon bofast befolkning, den stod obebodd ända till slutet av trettioalet. Henriks pappa var först när han någon gång på trettioalet förtöjde båten vid den snåriga stranden, trevade sig upp mot öns högsta punkt.

Han stod säkert hänförd inför blomsterprakten i det orörda landskapet. Kanske såg han redan då det lilla röda hus som efter ett par år skulle stå färdigt. På öns sydstrand fanns en stor sten. Den var stor som ett hus och fanns utsatt på äldre kartor som sjömärke. Någon gång på fyrtioalet sprängdes den i bitar. Kanske stod Henriks pappa där och betraktade den vassa sprängstenen som låg utspridd över stranden. Stenblocken är så stora att de aldrig varit möjliga att flytta. Många försök har gjorts men de spetsiga stenarna blev liggande där de en gång slumpmässigt hamnat. De blev med tiden en barnkammare med bråkiga ungar.

Det kom fler hus och ön blev med tiden ett sommarboende för sju familjer. Ett litet sommarsamhälle mitt i Gävlebukten omgärdad av de två farlederna som leder in mot staden.

Jag halvligger på taket och ser ut mot viken som jag gjort så många gånger. Tänk om jorden kretsar kring solen och inte tvärt om. Tänk om planerna rör sig lite hur som helst och inte i cirklar. Tänk om..., molnen rör sig fortare och svalorna flyger och dyker över mig.

Jag har sett det förut. När svalorna är nervösa är det oväder på gång. Jag reser mig och trevar mig ned. Jag ställer mig på bryggan och låter skummet yra över mig. Skriker och tjoar. Vågorna får fart mot bryggan och över mig. Jag lutar mig framåt och låter vinden ta tag i mig och jag pressar gränsen tills jag faller framstupa, avvaktar en stund och inväntar nästa stormby. Vi tävlade om det Henrik och jag.

Tänker att när polerna smält och lagt öarna under vatten, att segla rakt över vår tomt, se ned i det mörka djupet; ”Hej, här bodde vi en gång” eller snarare mina förfäder för flera generationer sedan, Valle, Kajsa, Henrik och alla de andra. Måste ha varit blåsigt och ensligt. Kanske kan man i djupet skönja rester av en husgrund, stenbumlingar, rester av en brygga. Eller så tar landhöjningen ut sin rätt. Den som pågått sedan inlandsisen en gång i tiden tryckte ned landmassorna. Men de väldiga landmassorna reser sig igen. Återtar sin historiska ursprungliga nivå. Kanske kommer man att kunna gå torrskodd tvärs över fjärden, från Bönans fiskeläger rakt över till Sikvikslandet på andra sidan.

I höst börjar jag i sjuan. Går upp för de oändligt långa stentrapporna med slitna ledstänger. Tjuvröker bakom skolans toalett och smyger kring flickornas omklädningsrum. Simmar i femmetersbassängen fram och tillbaka tills jag får mitt simborgarmärke.

Men träslöjden är rolig.

En båt glider sakta in mot stranden. Trevar sig försiktigt fram förbi grynnorna som ligger farligt nära. Ett ankare åker i. Jag reser mig halvvägs för att se bättre. En man hoppar mödosamt iland och något säger mig att de är ovana vid sjö och båtar. De rör sig klumpigt och famlande i båten och står ibland stilla med händerna på relingen. En av dem står handfallen med ankartrossen hängande i handen. Efter en stunds lågmält gestikulerande och dragande i tampar hit och dit så ligger båten stilla vid stranden. Jag lägger märke till att av gubbarna har en slags pärm under armen och en mörk uniformslignande kavaj. Jag har varken sett dem eller båten förut. Jag tar några steg närmare taknocken och min nyfikenhet tilltar.

De öppnar pärmen och pekar upp mot Åkes hus, ser ned i papperen igen och börjar gå i motsatt riktning mot Egons pappas och mammas hus. Jag kliver försiktig ned från taket och tar några steg närmare stranden. De passerar mig med en knapp märkbar hälsning. Jag ser ett polisblem blänka till i solen. De närmar sig huset. De står en stund stilla och ser upp emot verandan, tar några steg fram. Egons pappa skymtar i fönstret.

spegelbilden

Kajsa ser och hör visserligen läraren, en karta rullas fram men hon förmår inte uppfatta sammanhangen. Hon har många gånger undrat över mamma som ibland sitter innesluten i sig själv med blicken tomt placerad genom köksfönstret. Som hon söker något i fjärran långt borta eller djupare inom sig.

... Jag har ju en pappa, jag måste ju ha saknat honom när jag var liten, fast jag inte minns. Nu saknar jag inte längre men är ibland arg, riktigt arg, övergiven kanske... Ögonsblicksbilder från bryggan i somras blandas med siffror i bankböcker, besvikelse och ilska, Valles undran, mammas blåmärken...

- Hur går det här då!

Kajsa rycker till, läraren står framför henne, pekar i boken och trummar med ena foten, för sakta pekpinnen fram och tillbaka.

Hon öppnar blixtnabbt boken och sträcker sig efter pennan, hon bladdrar skuldmedvetet över sidorna, vågar inte möta hans blick.

- Geografi håller vi på med, i Amerika är vi.., å vad är din resa någonstans! Han låter pekpinnen falla ned i bänken med en lätt duns.

- Skäpning, annars blir det en lapp hem!

Hela klassens blickar är riktade mot Kajsa, hon är som på en ofrivillig scen i en knäpptyst teaterlokal. Plötsligt reser hon sig, inte sakta och tyst utan blixtnabbt trycker hon stolen bakåt som faller baklänges med en smäll.

- Pappa är inte alls i Amerika! Jag har ingen pappa i Amerika, skriker hon. Hennes röst går upp i falsett och hon springer fram till läraren;

- Inte i Amerika, han finns inte där! Har aldrig funnits! Med uppspärrade ögon skriker hon rakt in i lärarens ansikte.

Läraren ryggar häpen tillbaka, tappar pekpinnen, för ut handflatorna som i en lugnande gest. Kajsa springer mot dörren, ut i korridoren och ut på skolgården, rusar i blindo över gatan. Hon stupar och faller, reser sig. Utmattad stannar hon. Hennes ena knä blöder. Hon faller ihop på en bänk vid stationen. Reser sig igen. Planlöst går hon sakta mot hamnen. Hon ser en båt glida ut i den bleka kvällssolen, följer den med blicken tills den försvinner. Hon sätter sig på kajkanten ser ned i vattnet, skymtar sin spegelbild i det oljiga vattnet, kastar en sten rakt in i ansiktet.

Drottninggatan börjar tömmas på folk. Affär efter affär stänger efter dagens kommers. Gatubelysning tänds, en efter en. En svag höstvind känner på husväggarna. Löven faller sakta mot marken med sina budskap om ett nytt liv till den jord som förbereder för snö och kyla. Kajsa drar koftan tätare kring sig. En patrullerande polis tittar nyfiket på henne när hon haltande viker av upp mot backen vid Kungsgatan och förbi Wentzells musikaffär.

- Hur du ser ut, var har du varit!

- Mamma, sätt dig! Kajsa slänger av sig koftan, sveper hastigt ett glas vatten, föser in mamma i vardagsrummet...

- Vad har du varit, har varit så orolig, Valle har ringt, din lärare har ringt...

- Sätt dig! Mamma... sätt dig...helvete...sluta!

- Vad är pappa, vad är han! Vem är min pappa, för jag har väl en pappa! Har inte alla en pappa va, är han död!

Hennes mamma faller ned i soffan, sätter sig spänd med båda händerna nedtryckta mellan knäna. Hon slår ned blicken framför sin rasande dotter, trycker handflatorna mot öronen och pressar ansiktet mot soffkarmen.

Kajsa sover inte den natten. Hon halvligger i sängen med en kudde hårt mot magen. Hon drar och drar i de sköra trådarna som leder tillbaka till sitt allra första jämmerskrik då hon slängdes ut för att leka.

- Kajsa öppna, snälla öppna!

Hennes mammas röst far igenom rummet och ut genom det öppna fönstret. Kajsa hör inget. Kanske alla visste.

hennes blick

Eftermiddagssolen ligger lågt i mitt arbetsrum och bildar spelande skuggor över golvet. En första antydning till vår känns i luften. Veckan går mot sitt slut. Jag drar ut nedersta lådan, ser mig försiktigt om och håller upp en skvätt Southern Comfort i ett glas kamouflerad till kaffemugg. Jag sveper den vant och lutar mig tillbaka i stolen.

Om en stund får jag besök, ännu en anställningsintervju, den förhoppningsvis sista. Jag har lyckats övertyga ledningen om att vi behöver någon som håller ögonen på konkurrenterna. Vi vet för lite om deras ambitioner och göranden. Våra produkter anses vara de bästa, men ungdomen väljer ändå bort oss. Jag bläddrar i mina papper med ansökningar och läser förstrött; ”lätt att samarbeta med”, ”ser möjligheter och inte hinder” i all oändlighet, som direkt tagna ur kvällstidningarnas råd till arbetslösa Stureplansakademiker. Jag bläddrar i hennes ansökan. Den är annorlunda skriven. Luckor här och var visserligen, möjligen för att dölja någonting. Jag har sett det förr och då hamnar de direkt i papperskorgen. Men det finns något lockande och nytt, tonen, djupet och språket fångar mig och en tvetydig person väller upp framför mig.

Månsson, Astrid Månsson... lite till åren kanske.

Hon har arbetat många år i det gamla Östeuropa före murens fall. Hon är född i det forna Sovjetunionen. Hon talar flytande ryska ... fan va´ ovanligt, mumlar jag för mig själv.

Det plingar till, jag rafsar nödtorftigt ihop papperen till en hög, rättar till slipsen, sveper en Läkerol. Hon är i femtioårsåldern, lång och det mörka håret ligger oklanderligt ned åt sidan och döljer halva ansiktet. Hon är påfallande vardagligt klädd i jämförelse med de moderiktiga 25-30 åringar som varit här och viftat med färska betyg.

– Vad det svårt att hitta? Flyger ur mig.

– Nej inte alls, har varit... har bekanta några kvarter bort...

Hon tar en mun kaffe och darrar en aning på handen. Till min förvåning plockar hon upp den allra senaste handdatorn från en av våra konkurrenter, den jag bara läst om, aldrig sett. Jag kan inte dölja min förtjusning och hon ser leende och smått förundrad på mig.

– Får jag...?

– Javisst, hon räcker fram det lilla mörkgröna underverket.

Jag väger den i handen, så liten och lätt den känns i mina stora händer. Menyn är blixtsnabb och jag ser hur en nyhetssida glider upp framför mina ögon. Jag för handen över den silkesmatta ytan. Hon tar ytterligare en mun kaffe och ler underfundigt och verkar smått road av min barnsliga förtjusning.

– Visst är den fin, säger hon med ett återhållsamt men retfullt leende. Jag anar en vag främmande brytning.

– Vi tappar mark, du har säkert läst. Tidningarna älskar att vältra sig det, det verkar som om de bara kan skriva om en sak i taget. En tidning skrev att de skulle trycka tapeter av bokslutet 2001, vinståret, eftersom det var så sällsynt, något för samlare..., inte roligt..., hursomhelst så vill vi veta mer om vad vår omgivning har för sig...

– Vad ägnar sig ungdomen åt, vad har de för förhoppningar och drömmar? Sådana saker, vi vet för lite om det där borta. Vi måste sälja mer.

Jag känner hur orden vanemässigt glider ur mig. Efter många samtal med sökanden har jag svårt att hitta den rätta tonen och jag känner hur jag likt en cirkushäst gör mina konster med precision och balans men utan den rätta känslan.

Hon ser upp från sina anteckningar, föser undan hårslingan bakom örat och blottar ett förvånansvärt stort örhänge, ser ut att vara direkt hämtat ur en utgrävning. Hon har något hemmagjort exotiskt över sig.

– Har ni någon beskrivning på papper, så jag kan läsa hemma... behöver ju tänka lite... jobbet är nytt... kanske vet på ett ungefär.

Jag anar en glimt av intresse i hennes ögon. Jag ser ut genom fönstret, jag är dålig på att skriva papper och förteckningar, förlitar mig på mitt minne, en förrädisk metod. Hennes fråga gör mig en smula skamsen.

– Vi vill ha så lite som möjligt på papper, inte så kul om det åker runt överallt. Det är en helt ny tjänst och vi får försöka hitta formerna allt eftersom, hemligt är det ju också.

Till min förvåning verkar hon nöjd med svaret. Efter ytterligare några frågor skiljs vi åt.

Jag bläddra en stund i hennes ansökan vrider och vänder på hennes fotografi, en smygande känsla av igenkännande genomfar mig och hennes blick dröjer sig kvar när jag plockar ihop för dagen. I hennes stillsamma kroppsspråk fanns en känsla av retfull lekfullhet. Någonting inom mig säger att hon vet mer än hon visade. Hon var som dold i sin egen skugga. Någonstans i hennes tystnad kunde jag höra ett avläggset eko, nästan som en vattenförsäljares klocka på en orientalisk gata.

Jag tar sikte på närmaste pub som ler mot mig. Mina steg går av sig själv. Jag nickar till Goran, en öl står redan på bardisken. I ögonvrån ser jag Lena med några turkar, undviker hennes blick, det gick inte så bra senast.

Leonard Coen's Closing Time tonar ut i pubens raspiga högtalare. Jag går ut, känner den salta kalla vinden mot mitt ansikte. I larmet från hamnens kranar och truckar går jag längst ut på kajen. Ställer mig på tå, för ut mina armar. Vinden bär mig inte längre.